

بسم الله الرحمن الرحيم

telegram.me/bozorgmehr_ketab

نام درس: کلیات علم اقتصاد

منبع درس: کلیات علم اقتصاد

نوشته: جمشید پژویان ، فرهاد خداداد کاشی و یگانه موسوی جهرمی
انتشارات دانشگاه پیام نور

تعداد واحد: 2

فصلی که باید مطالعه شود عبارتند از:

1، 2، 3، 5، 7، 8، 9، 14، 18

هدف این درس

هدف این درس آشنا ساختن دانشجویان
با مکانیزم ، عملکردها و ساختهای اقتصادی
و نیز مطالعه نظریات و تئوریهای گوناگون
اقتصادی است.

فصل اول

تاریخچه مختصری از شکل گیری علم اقتصاد و
مکاتب اقتصادی

طرح درس

1- مكتب مرکانتیلیسم

2- مكتب فیزیوگراتها

3- مكتب کلاسیک

4- مكتب تاریخی

5- مكتب سوسيالیسم

6- مكتب نئوکلاسیک

7- مكتب کینزینها

8- مكتب کینزینهای جدید

هدف کلی

هدف کلی فصل اول آشنایی

دانشجویان با شکل گیری علم

اقتصاد و تفکر اصلی مکاتب

اقتصادی است.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با چگونگی شکل گیری علم اقتصاد

و استقلال آن از سایر علوم.

2- آشنایی با علل پیدایش مکاتب مختلف اقتصادی

3- بیان تفکر و نظرات مکاتب مختلف اقتصادی

1-1 مقدمه

تا قبل از قرن 13 میلادی تمام بحثهای اجتماعی از جمله اقتصاد از دیدگاه اخلاق بررسی می شد. افلاطون: ثروت و فضیلت به دو کفه ترازو می مانند که هرگاه یک کفه سنگین تر شود ، پایین می آید و دیگری بالا خواهد رفت.

در این فصل مکاتب مهم اقتصادی به ترتیب شکل گیری بررسی می شود.

1-2 مکتب مرکانتیلیسم

قرن 13 تا قرن 18

تمام کشورها نسخه ثابت درد خود را در دریافت سه قلم دارو می دانستند:

1- کسب طلا و نقره از هر مسیر ممکن

2- افزایش ثروت و قدرت دولت مرکزی

3- مداخله مستقیم دولت در امور اقتصادی و کنترل آن

فراموشی ارزش‌های اخلاقی

3-1 مکتب فیزیو کراتها (طبیعیون)

قرن 18

بنیان گذار مکتب : فرانسوا کنه

خداوند قوانین و نظم جهانی را آفریده ،
خود نظامی طبیعی برای فعالیتهای بشر ایجاد
کرده است.

تأکید بر آزادی نوع بشر در فعالیتهای اجتماعی

1-4 مکتب کلاسیک

قرن 18 و 19

بنیان گذار مکتب : آدام اسمیت

نام کتاب : ثروت ملل

نظام حاکم بر بازار و عملکرد قیمتها قادر خواهد بود تعادل
عومی اقتصاد را ایجاد نماید

تأکید بر نفع شخصی و عدم دخالت دولت در اقتصاد

سایر نظریه پردازان کلاسیک: ژان باتیست سی

5-1 مکتب تاریخی

قرن 19

بنیان گذار مکتب : فردریش لیست

انتقاد به مکتب کلاسیک:

1- نظمات و قواعد مربوط به اجتماع بشری در حال تغییر و تحول است. بنابراین قوانین اقتصادی جهان شمول و ازلي نیستند.

2- کلاسیکها انسان را تک بعدی می دانند (نفع شخصی) در صورتی که انسان نیاز به نوع دوستی و محبت و معنویت هم دارد.

تأکید بر:

1- قطع واسطه گران بین مصرف کننده و تولید کننده

2- حذف سود سرمایه داری

3- مالک شدن کارگران در ابزار تولید

1-6 مکتب سوسياليسم

قرن 19

بنیان گذار مکتب : کارل مارکس

نام کتاب : سرمایه

- از درون مکتب تاریخی سوسيالیزم به وجود آمد

- منتقد نظام سرمایه داری

- پیش بینی صحیح بحرانهای اقتصادی سالهای آتی

- تضاد درونی نظام سرمایه داری

- استثمار نیروی کار

1-7 مكتب نئوكلاسيك

قرن 19

اقتصاددانان مكتب نئوكلاسيك:

1- استانلي جونز ، 2- كارل منگر ، 3- لئون والراس ،
4- آلفرد مارشال

اين مكتب ، مكتب كلاسيك تعديل شده است.

انسان با حداقل تلاش در جستجوی حداکثر کردن منفعت و سود است.

شاخه هاي مكتب نئوكلاسيك:

1- مكتب رياضي ، 2- مكتب تفكير روانی (مكتب اتریشی)

1-8 مکتب کینزینها

قرن 19

بنیان گذار مکتب : جان مینارد کینز

نام کتاب : تئوری عمومی اشتغال ، پول و بهره

- نجات نظام سرمایه داری از بحران دهه 1930

طرف داری از دخالت دولت و ایجاد تقاضا -

تعادل اقتصاد در اشتغال ناقص -

انقلاب کینزی -

1-9 مكتب کينزىنهای جدید

قرن 19 و 20

بنیان گذاران مكتب :

فرانکو مودیگلیانی و جیمز توبین

بازار و اقتصاد آزاد ثبات ذاتی ندارد. -

سیاستهای ارشادی دولت و مداخله او تأثیر

به سزاوی در حل مشکل عدم تعادل دارد.

1-10 مکتب پولیون

قرن 20

بنیان گذار مکتب : میلتون فریدمن

- اقتصاد بازار آزاد به طور ذاتی بی ثبات است.
- پول یکی از مهمترین متغیرهای تأثیر گذار اقتصادی است.
- سیاستهای مداخله گرایانه دولت تنها موجب و خامت امور اقتصادی می شود.

1-11 مکتب کلاسیکهای جدید یا انتظارات عقلایی

بنیان گذاران مکتب :

رابرت لوکاس و تماس سارجنت

- اقتصاد بازار آزاد به طور ذاتی باثبات و بحرانهای اقتصادی کوتاه مدت و زود گذر است.
- مردم در برخورد با واقعی اقتصادی از تمام اطلاعات موجود و قابل دسترس استفاده می کنند. بنابر این سیاستهای دولت خنثی می شود.
- پول تنها وسیله مبادله است و بر متغیرهای واقعی اقتصاد تأثیری ندارد.

1-12 مکتب پست کینزین

- اقتصاد گرایشی برای خود اصلاح گری ذاتی ندارد.
- دخالت در اقتصاد غیر قابل انکار است.
- فرض وجود رقابت کامل غیر واقعی است.
- پول یک عامل و یک متغیر اقتصادی صرف است ولی یک عامل بسیار مهم اساسی است.
- سیاستهای درآمدی و برنامه ریزی به عنوان سیاستهای مکمل سیاستهای ارشادی دولت باید به کار گرفته شود.

پیان فصل اول

فصل دوم

روش و ابزار تحلیل اقتصادی

طرح درس

1- زمینه تفکر اقتصادی

2- تعریف علم اقتصاد

3- منحني امکانات تولید

4- طبقه بندی علم اقتصاد

5- ابزار تحلیل اقتصادی

هدف کلی

هدف کلی فصل دوم آشنایی
دانشجویان با مفهوم ، زمینه های
فکری ، تعریف ، اهمیت ، کاربرد
علم اقتصاد در زندگی روزمره و
طبقه بندی این علم است.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با مسئله کمیابی

2- آشنایی با تعریف علم اقتصاد

3- آشنایی با منابع تولیدی و روش فنی تولید

4- آشنایی با کالاهی سرمایه ای و مصرفی

5- آشنایی با منحنی امکانات تولیدی

1-2- مقدمه

علت پیدایش علم اقتصاد عبارتست از:

1- محدود بودن امکانات و منابع در دسترس بشر

2- نا محدود بودن نیازها و خواسته های بشر

2-2 زمینه تفکر اقتصادی

به اعتقاد برخی از علمای اقتصاد علم اقتصاد دانش حس عام است.

زمینه های تفکر اقتصاددانان عبارتست از:

1- کمیابی: هر چیزی را به هر اندازه که می خواهیم نداریم.

2- انتخاب: به علت محدودیت امکانات و نامحدود بودن نیازها مجبوریم دست به انتخاب بزنیم.

3- هزینه فرصت: فرصت یا فایده از دست رفتن بهترین انتخاب به جای انتخاب مزبور با صرف همان منابع و زمان

4- نهایی گرایی: تولید کنند تمایل دارد فایده و هزینه آخرین واحد محصول را بداند.

5- بازارهای کارآمد: فرصتهای سود آور در بازار کم است.

2-3 تعریف علم اقتصاد

اقتصاد دانش چگونگی انتخاب مردم و
جامعه است برای به کارگیری منابع
برای تولید کالاها و خدمات و توزیع
آنها بین افراد جامعه برای مصرف

سؤالات اساسی که هر نظام اقتصادی با آن مواجه است

1- چه کالاها و خدماتی باید تولید شود؟

2- از هر کدام از کالاها و خدماتی چقدر باید تولید شود؟

3- کالاها و خدمات چگونه باید تولید شود؟

4- کالاها و خدمات چگونه باید توزیع شود؟

نظام بازار آزاد یا سرمایه داری

در این نظام مکانیسم قیمت‌ها به

سؤالات اساسی پاسخ می‌دهد.

در این نظام هیچگونه دخالتی وجود ندارد.

نظام اقتصاد مختلط

در این نظام هم بخش خصوصی و هم دولت فعالیت دارند.

دولت نقش کنترل کننده و ناظر را هم دارد. مکانیسم قیمتها همراه با برنامه ها و تصمیمات

دولت به سؤالات اساسی پاسخ می دهد.

نظام اقتصادی اکثر کشورهای جهان نظام مختلط است.

نظام اقتصاد متمرکز

- در این نظام دولت بیشترین فعالیت دارند.
- دولت نقش اساسی در تولید و توزیع دارد.
- در این نظام کمیته برنامه ریزی مرکزی به سؤالات اساسی پاسخ می دهد.

نظام اقتصاد اسلامی

در این نظام در چارچوب شرع و دستورالعمل های موجود به سؤالات اساسی پاسخ داده می شود.

مثال:

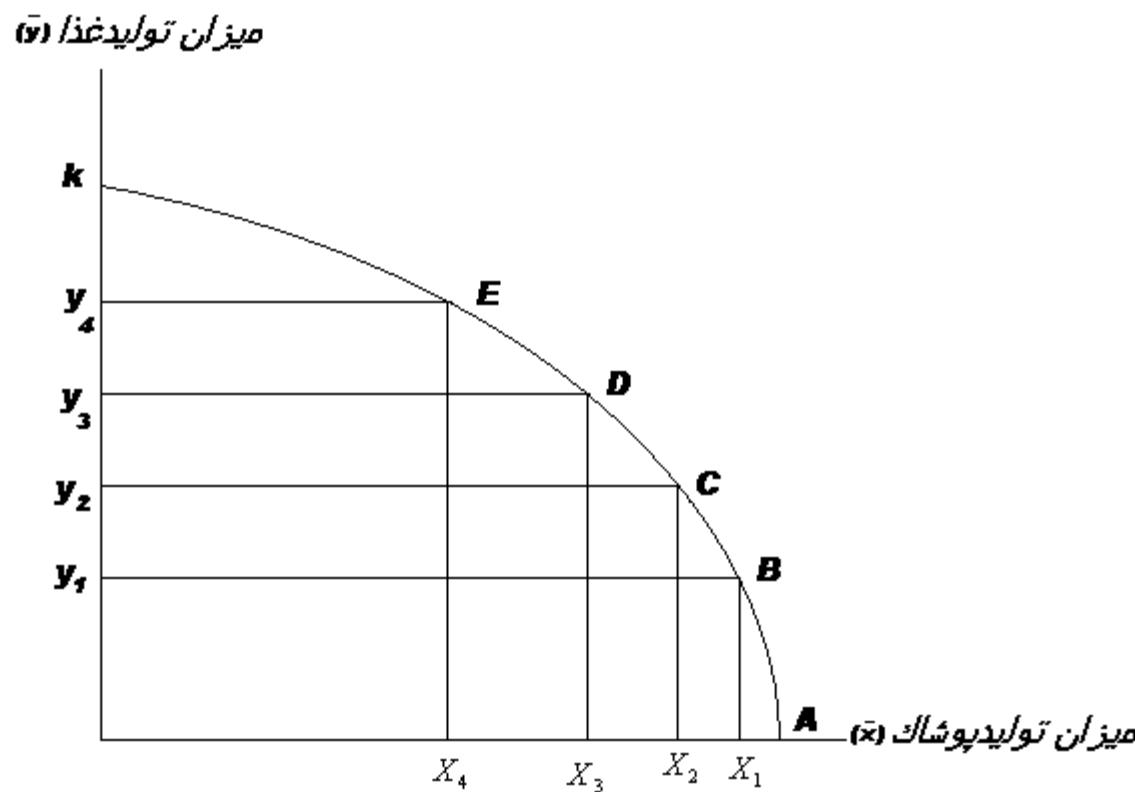
تولید مشروبات الکلی حرام است. -

تولید گندم واجب و ضروری است. -

2-4 منحنی امکانات تولید

مکان هندسی ترکیبات مختلفی از دوکالا است که می توانند در یک اقتصاد در یک دوره زمانی معین ، در شرایط حد اکثرکارایی و اشتغال کامل منابع تولید شوند.

1- منحنی امکانات تولید در فضای دوگالایی نمودار

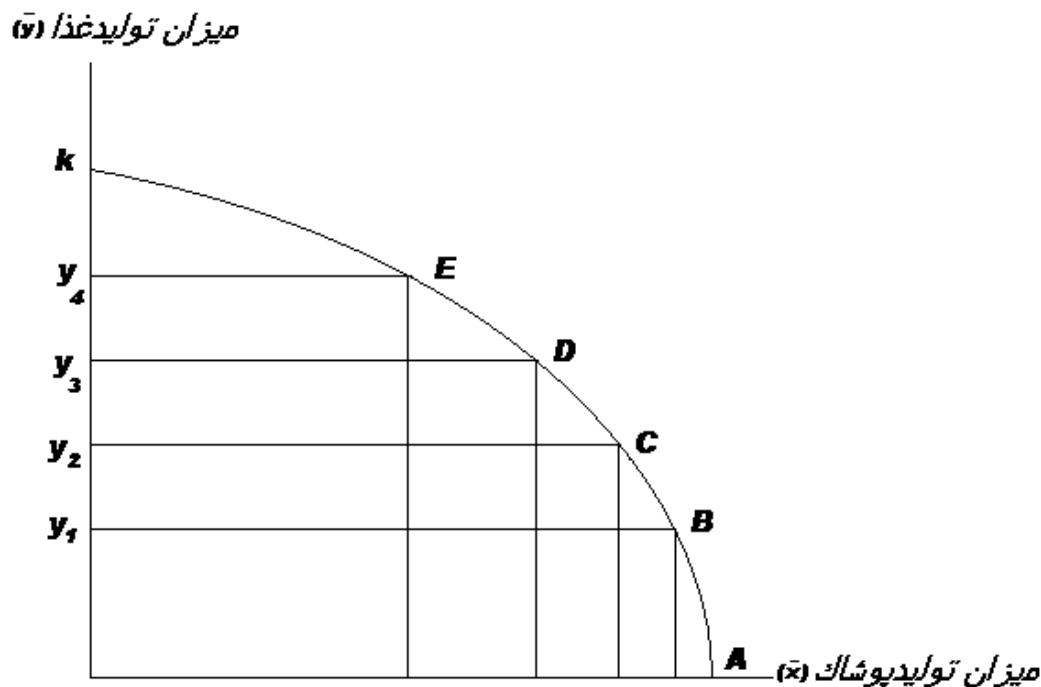
قانون بازدهی نزولی
در هر مرحله از تولید هر کارگر
اضافی میزان کمتری از کارگر
قبلی به محصول می افزاید.

نرخ نهایی جانشینی

قدر مطلق شب منحنی امکانات تولید ، نرخ نهایی
(MRT) نام دارد و برابر است با:

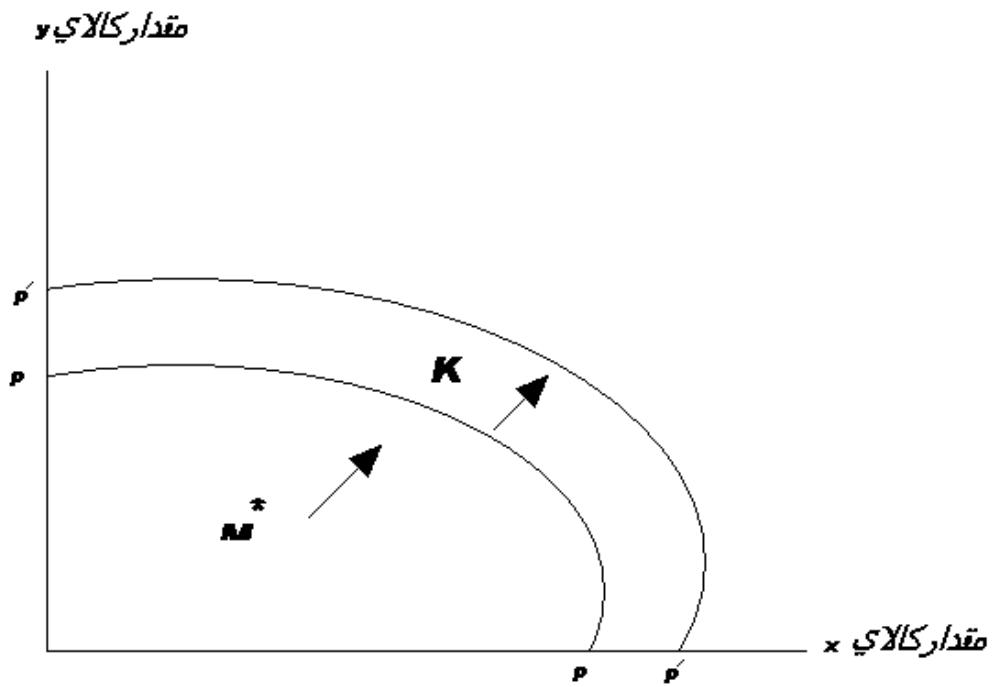
$$MRT_{xy} = \left| \frac{\Delta X}{\Delta Y} \right|$$

نمودار 2- نزولی بودن نرخ نهایی جانشینی

$X_5 \quad X_4 \quad X_3 \quad X_2 \quad X_1$

نمودار 4- انتقال منحنی امکانات تولید

انتقال منحنی امکانات تولید

انتقال منحنی امکانات تولید از سه طریق امکان پذیر است:

1- افزایش فیزیکی منابع تولیدی مثل کشف منابع ، مساحت و معادن جدید ، افزایش نیروی کار و ذخیره سرمایه ، افزایش زمینهای زراعی در اثر کار و تصحیح زمینهای غیر قابل کشت.

2- پیشرفت تکنولوژی

3- تخصیص مجدد منابع

2-5 طبقه بندی علم اقتصاد

نوع اول طبقه بندی :

- 1- اقتصاد اثباتی: به توصیف واقعیتها ، رفتارها و عملکرد اقتصاد می پردازد.
- 2- اقتصاد دستوری: شامل نظریه ها و توصیه هایی است که بر پایه قضاوت های ارزشی و اصول اخلاقی قرار دارد.

2-5 طبقه بندی علم اقتصاد

نوع دوم طبقه بندی

به طور سنتی علم اقتصاد به دو شاخه بزرگ تقسیم می شود:

1- اقتصاد خرد: به بررسی رفتار و تصمیمات اقتصادی مربوط به افراد ، خانوارها ، بنگاهها و بازارها می پردازد.

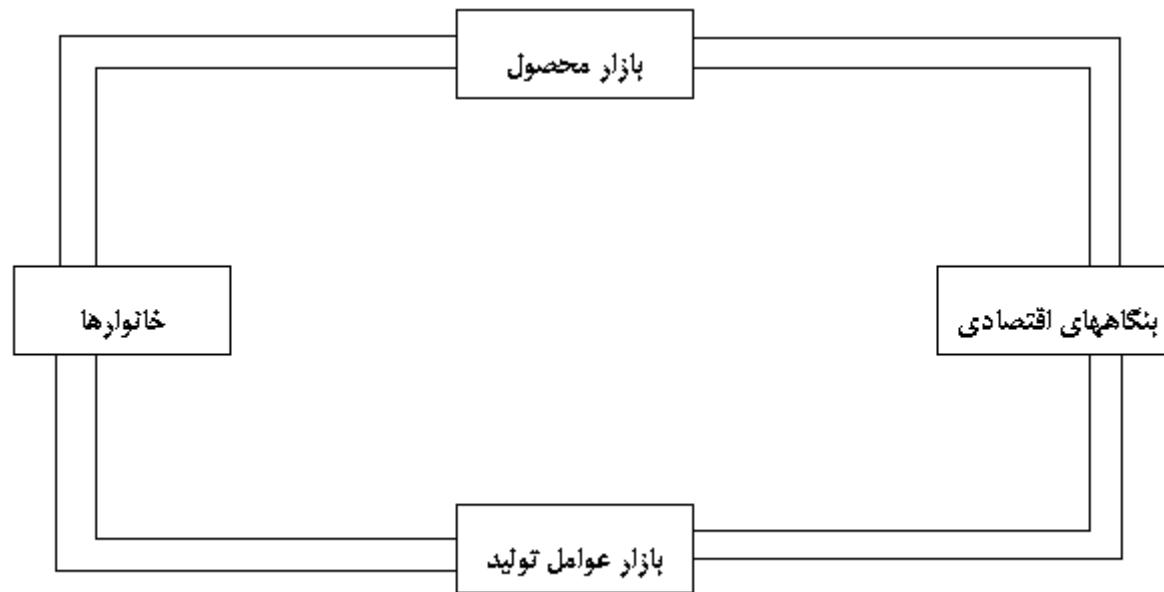
2- اقتصاد کلان: به بررسی عملکرد اقتصاد به طور کلی می پردازد.

جريان دوری درآمد

ویژگی های اقتصاد بسیار ساده عبارتست از:

- 1- شامل دو واحد اقتصادی ، خانوارها و بنگاههاست.
- 2- پس انداز وجود ندارد.
- 3- دولت وجود ندارد.
- 4- اقتصاد بسته است.
- 5- معاملات بین بنگاهها وجود ندارد.

جريان دوري درآمد

6-2 ابزار تحلیل اقتصادی

ابزارهای تحلیل اقتصادی عبارتند از:

1- نظریه

2- آمار

3- آزمون

4- اعداد شاخص

5- متغیرهای پولی و واقعی

6- اندازه گیری تغییرات متغیرهای اقتصادی

7- مفهوم تعادل

1- نظریه

نظریه یا تئوری اقتصادی ، بیان یا
مجموعه ای از بیانات در خصوص
علل و اثرات عملکردها و عکس-
العملها در زندگی انسانها است.

ساخت نظریه

برای ساخت نظریه چهار قدم زیر برداشته می شود:

1- تعریف اصول مسلم نظریه

2- مشاهده واقعیت ها

3- بیان فرضیه

5- آزمون فرضیه ها

الگوی اقتصادی

بیان قراردادی نظریه (تئوری) را

الگوی اقتصادی می گویند.

2-آمار

داده های آماری دو نوع هستند:

1- داده های سری زمانی : نتیجه اندازه گیری

یک متغیر در زمانهای مختلف

2 - داده های سری مقطعی : نتیجه اندازه گیری

یک متغیر در مقطع زمانی خاص بر حسب طبقه

بندی هایی مانند گروههای درآمدی ، سنی ، شغلی

3- آزمون

در اقتصاد به روش تجربی
فرضیه ها از طریق روش‌های
آماری و اقتصادسنجی آزمون می‌
شود.

4- اعداد شاخص

آمار مربوط به متغیری را نسبت به ارزش همان متغیر در سال پایه بیان می کند.

به عنوان مثال شاخص قیمت نقره در سال 1970 نسبت به سال 1960 به صورت زیر محاسبه می شود:

10/177

$$*100 = 76/193$$

4/91

5- متغیرهای پولی و واقعی

متغیرهای پولی بدون توجه به سطح قیمتها مورد

بررسی قرار می گیرند.

متغیرهای واقعی مقایسه متغیرهای پولی در ارتباط با

شاخص قیمتها است.

مzd پولی

مzd پولی

مzd واقعی _____ = مzd واقعی _____

شاخص هزینه زندگی

شاخص قیمتها

6- اندازه گیری تغییرات متغیرهای اقتصادی (محاسبه

نرخ رشد)

نرخ رشد یک متغیر درصد تغییرات آن متغیر در یک دوره زمانی معین است.

$$\frac{X_2 - X_1}{X_1} \times 100 = \text{نرخ رشد}$$

7- مفهوم تعادل

در علم فیزیک هرگاه برآیند نیروهای وارد بر جسم صفر باشد ، جسم در حالت تعادل قرار دارد.

اولین بار مفهوم تعادل توسط پل ساموئلсон وارد علم اقتصاد شده است.

در اقتصاد زمانی در تعادل است که برآیند نیروهای متضاد صفر باشد.

مثال: وقتی عرضه با تقاضا برابر باشد بازار در تعادل است.

پایان فصل دوم

بخش دوم

اقتصاد خرد

فَصْلُ سُومٍ

تقاضاً و عرضه

طرح درس

- 1- تقاضای مصرف کننده
- 2- تقاضا و مفهوم مطلوبیت
- 3- عوامل مؤثر بر تقاضا
- 4- کالای جانشین ، کالای پست و کالای معمولی
- 5- اثر درآمدی و اثر جانشینی
- 6- عوامل مؤثر بر تقاضا
- 7- عرضه بنگاه

هدف کلی

هدف کلی فصل سوم آشنایی

دانشجویان با تقاضا و عرضه

ستاده و عوامل مؤثر بر آنها است.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با ساختار تقاضا و مفهوم مطلوبیت

2- آشنایی با عوامل مؤثر بر تقاضا

3- آشنایی با کالای جانشین ، کالای پست و کالای معمولی

4- آشنایی با اثر درآمدی و اثر جانشینی

5- آشنایی با عوامل مؤثر بر تقاضا

3-1 مقدمه

در بازار در دو جا خانوارها و بنگاهها با یکدیگر روبرو
می شوند:

1- در بازار عوامل تولید(نهاده ها)

2- در بازار کالاهای خدمات (ستاده ها)

2-3- تقاضای مصرف کننده

صرف کننده از مصرف کالاها و خدمات رضایت خاطری به دست می آورد که در اقتصاد آن را **مطلوبیت می نامیم**.

- هدف مصرف کننده : حداکثر کردن مطلوبیت مطلوبیت یک مفهوم ذهنی و غیر قابل اندازه گیری - است.

3-2-1 عوامل مؤثر بر تقاضای مصرف کننده

عوامل مؤثر بر تقاضای مصرف کننده عبارتند از:

1- قیمت کالای مورد نظر

2- درآمد مصرف کننده

3- قیمت کالاهای مرتبط

4- سلیقه و ترجیحات مصرف کننده

5- انتظارات

1- قیمت کالای مورد نظر

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار تقاضای یک کالا با قیمت آن

رابطه معکوس دارد و به این رابطه

معکوس قانون تقاضا می گویند.

2- درآمد مصرف کننده

درآمد مصرف کننده حاصل تمام دریافتیهای او در یک دوره زمانی معین است.

تقاضای مصرف کننده برای کالای نرمال (معمولی) با درآمد رابطه مستقیم دارد.

تقاضای مصرف کننده برای کالای پست با درآمد رابطه معکوس دارد.

3- قیمت کالاهای مرتبط

کالاهای مرتبط دو گروه هستند:

1- کالاهای رقیب یا جانشین: کالاهایی که می توان به جای کالای مورد نظر استفاده کرد.

تقاضا برای کالای مورد نظر با قیمت کالای جانشین رابطه مستقیم دارد.

2- کالاهای مکمل: کالاهیی هستند که به همراه کالای مورد نظر مصرف می شوند.

تقاضا برای کالای مکمل رابطه معکوس دارد.

4- سلیقه و ترجیحات مصرف کننده

- سلیقه و ترجیحات مصرف کننده از طرز تفکر وی ، آداب و رسوم و فرهنگ جامعه شکل می گیرد.
- سلیقه همه مصرف کنندگان یک جور نیست.
- اگر سلیقه مصرف کننده درجهت مصرف بیشتریک کالای خاص مانند نمک ید دار تغییر کند با فرض ثابت بودن سایر عوامل تقاضا برای آن کالا افزایش می یابد.

5- انتظارات

اگر مصرف کننده انتظار افزایش
قیمت کالای مورد نظر را در
آینده داشته باشد در حال حاضر
بیشتر تقاضا خواهد کرد و بر عکس.

2-2-3 قانون تقاضا

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار تقاضای یک کالا با قیمت آن

رابطه معکوس دارد و به این رابطه

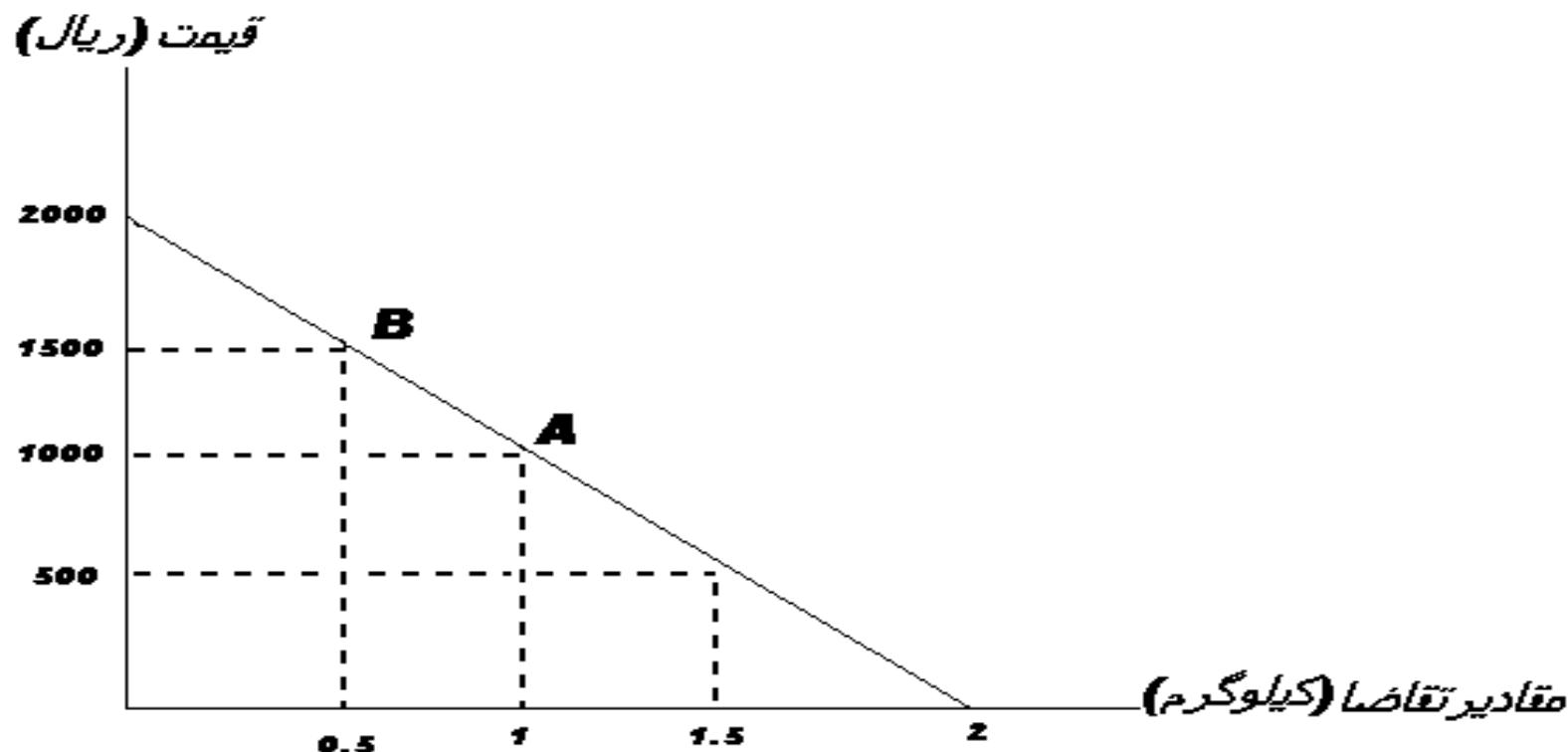
معکوس قانون تقاضا می گویند.

جدول تقاضا: تقاضای مصرف کننده را در برابر قیمت‌های مختلف نشان می‌دهد

دهد

مقدار تقاضای شکر در یک ماه (کیلو گرم)	قیمت هر کیلو گرم شکر (ریال)
2	0
5/1	500
1	1000
5/0	1500
0	2000
0	2500
0	3000

نمودار تقاضا

اثر جانشینی

با افزایش قیمت کالای مورد نظر (شکر) با فرض ثابت بودن سایر عوامل مصرف کننده به سمت خرید بیشتر کالای جانشین شکر (قند) می رود با این تغییر تقاضا اثر جانشینی می گویند.

اثر درآمدی

با فرض ثابت بودن سایر عوامل از جمله درآمد
صرف کننده با افزایش قیمت شکرگویی قدرت
خرید مصرف کننده کاهش می یابد لذا تقاضا
برای کای معمولی کاهش و برای کالای پست
افزایش می یابد به این تغییر تقاضا **اثر درآمدی**
می گویند.

قانون نزولی بودن مطلوبیت نهایی

صرف هر واحد اضافی از یک کالا برای مصرف کننده ارزش کمتری دارد و لذا وی برای واحدهای اضافی و بیشتر از یک کالا حاضر به پرداخت قیمت پایین تر و کمتر است. به همین دلیل شیب منحنی X_1 ، X_2 ، X_3 ، X_4 ، X_5 تقداً ضامنفی (نزولی) است.

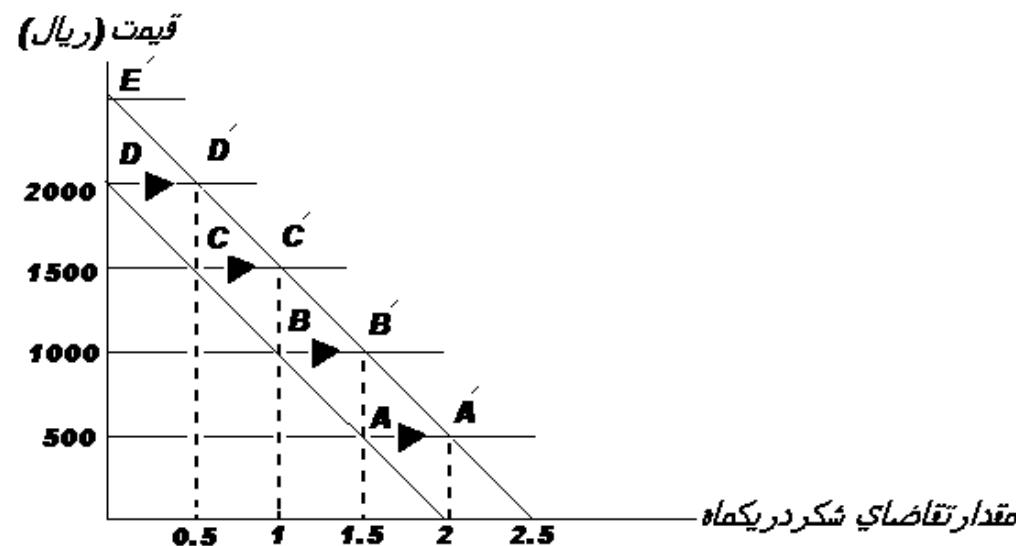
انتقال منحني تقاضا

با فرض ثابت بودن قیمت کالای مورد نظر هر کدام از عوامل دیگر مؤثر بر تقاضای مصرف کننده (درآمد مصرف کننده ، قیمت کالاهای مرتبط ، سلیقه و ترجیحات مصرف کننده و انتظارات) که تغییر کند منحنی تقاضای مصرف کننده جا به جا می شود جهت جا به جایی بستگی به نوع تغییر عامل متغیر دارد.

جدول 2 انتقال منحنی تقاضای شکر به علت تغییر قیمت قند

مقدار تقاضای شکر بعد از افزایش قیمت قند (کیلو گرم)	مقدار تقاضای شکر قبل از افزایش قیمت قند (کیلو گرم)	قیمت هر کیلو گرم شکر (پال)
5/2	2	0
2	5/1	500
5/1	1	1000
1	5/0	1500
5/0	0	2000
0	0	2500
0	0	3000

نمودار 2 جا به جایی منحنی تقاضای شکر به علت افزایش قیمت قند

3-3 عرضه پنگاه

عرضه حاصل رفتار تولید کننده است

هدف تولید کننده: حد اکثر کردن سود است

1-3-3-عوامل مؤثر بر عرضه بنگاه

عوامل مؤثر بر عرضه بنگاه عبارتند از:

1- قیمت کالای مورد نظر

2- هزینه های بنگاه

3- انتظارات

1- قیمت کالای مورد نظر

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار عرضه یک کالا با قیمت آن

رابطه مستقیم دارد و به این رابطه

مستقیم قانون عرضه می گویند.

2- هزینه های تولید بنگاه

هزینه های تولید بنگاه به مقدار عوامل تولید به کار رفته در تولید، قیمت آنها و تکنولوژی بستگی دارد.

تکنولوژی

عبارت از روش‌های شناخته
شده برای ترکیب عوامل تولید
مختلف به منظور تولید یک
کالای خاص است.

رابطه بین عرضه و هزینه های تولید بنگاه

بین عرضه

و

هزینه های تولید بنگاه

رابطه معکوس برقرار است.

3- انتظارات

اگر تولید کننده انتظار افزایش
قیمت کالای مورد نظر را در
آینده داشته باشد در حال حاضر
کمتر عرضه خواهد کرد و برعکس

3-2-2 قانون عرضه

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار عرضه یک کالا با قیمت آن

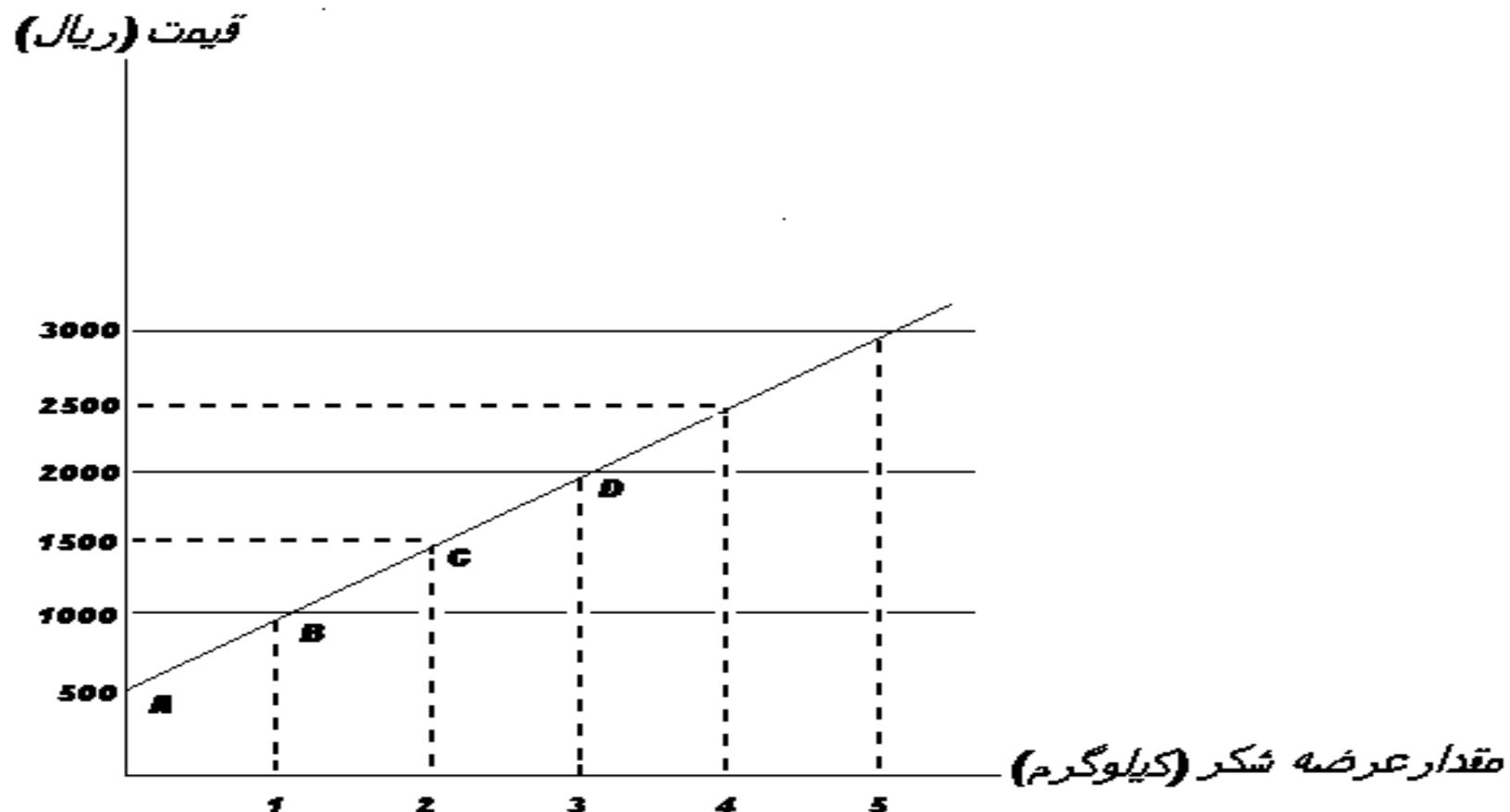
رابطه مستقیم دارد و به این رابطه

مستقیم قانون عرضه می گویند.

جدول عرضه: عرضه تولیدکننده را در برابر قیمت‌های مختلف نشان می‌دهد

مقدار عرضه شکر در یک ماه (کیلو گرم)	قیمت هر کیلو گرم شکر (ریال)
0	500
1	1000
2	1500
3	2000
4	2500
5	3000

نمودار عرضه

انتقال منحنی عرضه

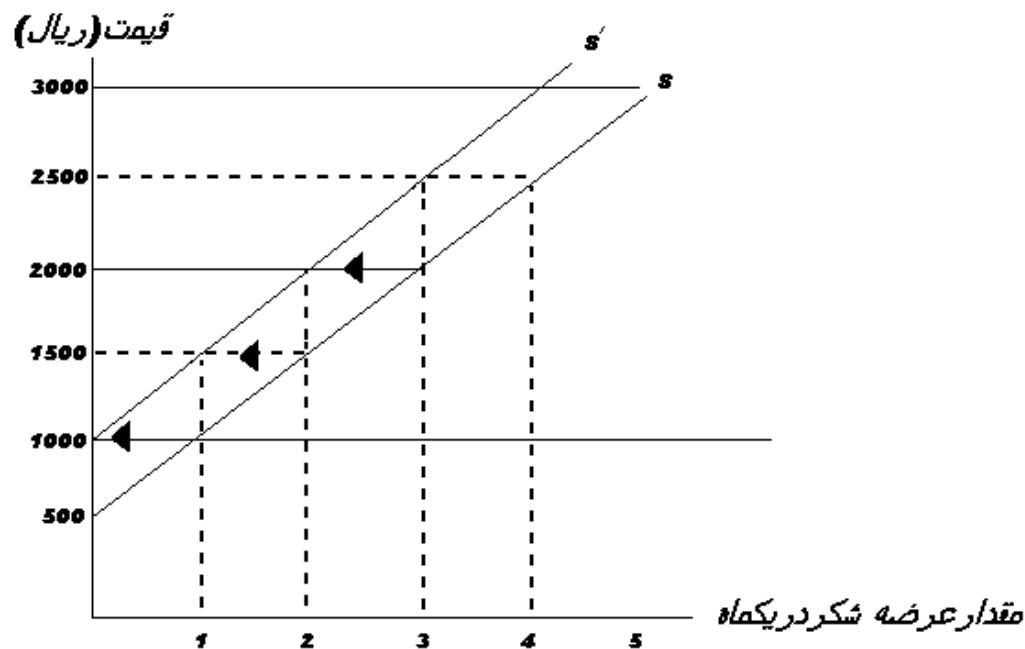
با فرض ثابت بودن قیمت کالای مورد نظر هر کدام از عوامل دیگر مؤثر بر عرضه تولیدکننده (هزینه های تولید ، تکنولوژی و انتظارات) که تغییر کند منحنی عرضه تولید جا به جا می شود جهت جا به جایی بستگی به نوع تغییر عامل متغیر دارد.

جدول 4 انتقال منحنی عرضه شکر

به علت افزایش هزینه تولید

مقدار عرضه شکر بعد از افزایش هزینه (کیلو گرم)	مقدار عرضه شکر قبل از افزایش هزینه (کیلو گرم)	قیمت هر کیلو گرم شکر (پال)
۰	۰	500
۱	۱	1000
۲	۲	1500
۳	۳	2000
۴	۴	2500
۵	۵	3000

نمودار 4 جا به جایی منحنی عرضه شکر به علت افزایش هزیه های تولید

پایان فصل سوم

فصل پنجم

تئوري هزينه توليد

طرح درس

- 1- مفهوم هزینه تولید
- 2- هزینه های آشکار و ضمنی
- 3- هزینه کل ، هزینه متوسط و هزینه نهایی
- 4- هزینه های کوتاه مدت
- 5- هزینه های بلند مدت

هدف کلی

هدف کلی فصل پنجم آن است که
دانشجو ضمن آشنایی با هزینه تولید
درک کند که هزینه های تولید بازتاب
ریالی تابع تولید و بنیان عرضه است.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با مفهوم هزینه
- 2- آشنایی با هزینه های آشکار و ضمنی
- 3- آشنایی با واژه های هزینه کل ، هزینه متوسط و هزینه نهایی
- 4- آشنایی با هزینه های کوتاه مدت و منحنی های آن
- 5- آشنایی با هزینه های بلندمدت و منحنی های آن
- 6- آشنایی با ارتباط بین منحنی های هزینه های کوتاه مدت
- 7- آشنایی با ارتباط بین منحنی های هزینه های بلند مدت

1-5 مقدمه

یکی از اساسی ترین نکات در تعیین میزان

تولید توجه به هزینه های تولیدی است.

هزینه تولید در تصمیم گیری منطقی تولید

کننده درباره انتخاب تکنیک تولید و سطح

تولید نقش کلیدی دارد.

5-2 مفهوم هزینه تولید

هزینه های تولید عبارتند از:

مجموع هزینه هایی که بابت به کارگیری و استخدام عوامل تولید

جهت تولید صرف می شود.

5-3 هزینه های آشکار

هزینه های آشکار: هزینه هایی که در قبال در اختیار گرفتن عوامل تولیدی که بنگاه مالک آن نیست پرداخت می کنیم مانند مزد کارگر و هزینه منابع را هزینه های آشکار می گویند.

5-3 هزینه های ضمئی

هزینه های ضمئی : عوامل تولیدی که بنگاه مالک آن است و وجهی در قبال استفاده از آن پرداخت نمی کند مانند ساختمان کارگاه تولیدی ، بنگاه به طور ضمئی برای استفاده از آن در نظر می گیرد هزینه های ضمئی تولید می گویند.

5-4 هزینه ها در کوتاه مدت و بلند مدت

دوره زمانی کوتاه مدت: دوره زمانی که در آن

حداقل یکی از عوامل تولید ثابت است.

دوره زمانی بلندمدت: دوره زمانی که در آن

تمامی عوامل تولید متغیر است و بنگاه تولیدی

قادر است ظرفیت تولیدی خود را تغییر دهد.

5-4-1 هزینه های کوتاه مدت

در کوتاه مدت هزینه کل از مجموع

هزینه های ثابت و هزینه های

متغیر به دست می آید.

TFC(هزینه های ثابت کل)

مقدار هزینه ای که بنگاه تولیدی

در کوتاه مدت برای عوامل تولید

ثابت مثل هزینه آبونمان آب ، برق ،

تلفن و اجاره ساختمان صرف می کند.

TVC (هزینه های متغیر کل)

مقدار هزینه ای که بنگاه تولیدی برای

عوامل تولید متغیر مثل هزینه آب ، برق

و تلفن مصرفی ، ماده اولیه و سایر عواملی

که با تغییر تولید تغییر می کنند می

پردازد.

هزینه کل (TC)

مجموع هزینه های کل ثابت و هزینه های کل متغیر را هزینه کل تولید گویند.

$$TC = TFC + TVC$$

جدول 1 هزینه های یک بنگاه فرضی در کوتاه مدت

هزینه ثابتی (MC)	هزینه کل متوسط (ATC)	هزینه متغیر متوسط (AVC)	هزینه ثابت متوسط (AFC)	هزینه کل (TC)	هزینه متغیر کل (TVC)	هزینه ثابت کل (TFC)	میزان محصول (Q)
-	-	-	-	30	0	30	0
50	80	50	30	80	50	30	1
40	60	45	15	120	90	30	2
33	51	41	10	153	123	30	3
27	45	5/37	5/7	180	150	30	4
30	42	36	6	210	180	30	5
36	41	36	5	246	216	30	6
43	29/41	37	29/4	289	259	30	7
53	75/42	39	75/3	342	312	30	8

هزینه کل متوسط

هزینه کل متوسط از تقسیم هزینه کل
تولید بر تعداد محصول به دست می آید

$$\text{ATC}(Q) = \frac{\text{هزینه کل}}{\text{تعداد محصول}}$$

هزینه ثابت متوسط

هزینه ثابت متوسط از تقسیم هزینه کل ثابت
تعداد محصول به دست می آید

TFC (هزینه کل ثابت)

$=$ هزینه متوسط ثابت AFC (
 Q (تعداد محصول)

هزینه متغیرمتوسط

هزینه متغیرمتوسط از تقسیم هزینه کل
متغیر بر تعداد محصول به دست می آید

هزینه کل متغیر (TVC)

هزینه متغیر متوسط (AVC) = $\frac{\text{هزینه کل متغیر}}{\text{تعداد محصول}} (Q)$

هزینه کل متوسط

روش دوم

هزینه کل متوسط از مجموع هزینه

ثابت متوسط و هزینه متغیر متوسط دست می
آید

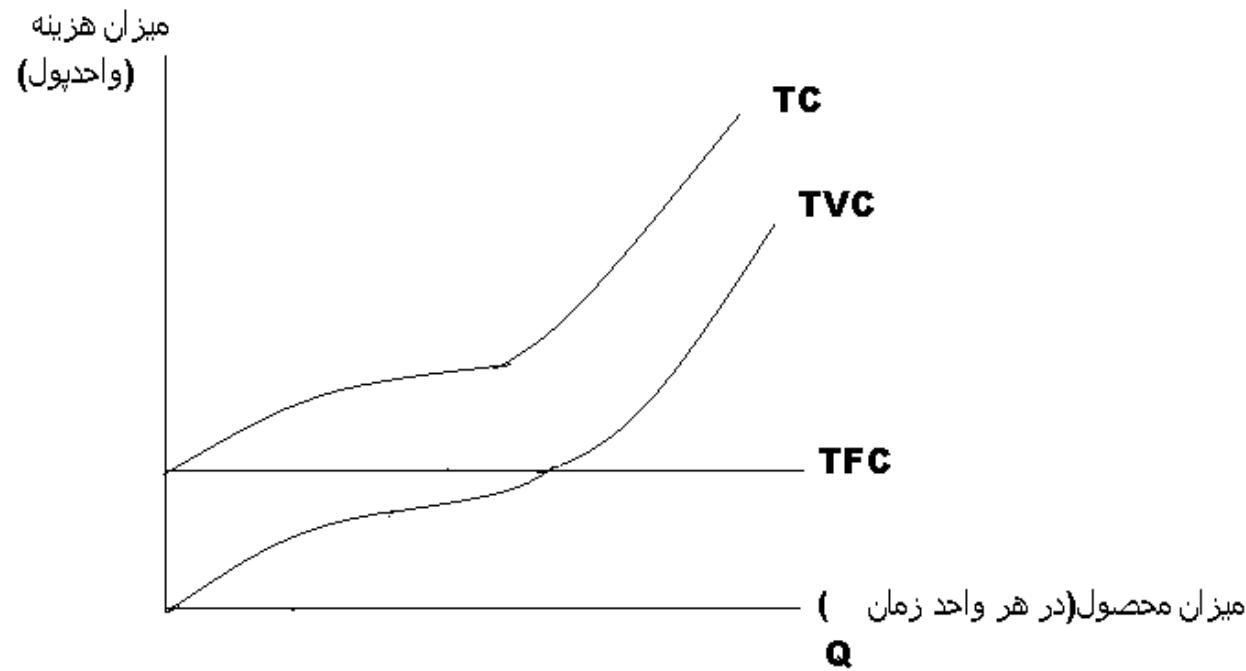
$$AFC + AVC = ATC$$

هزینه نهایی

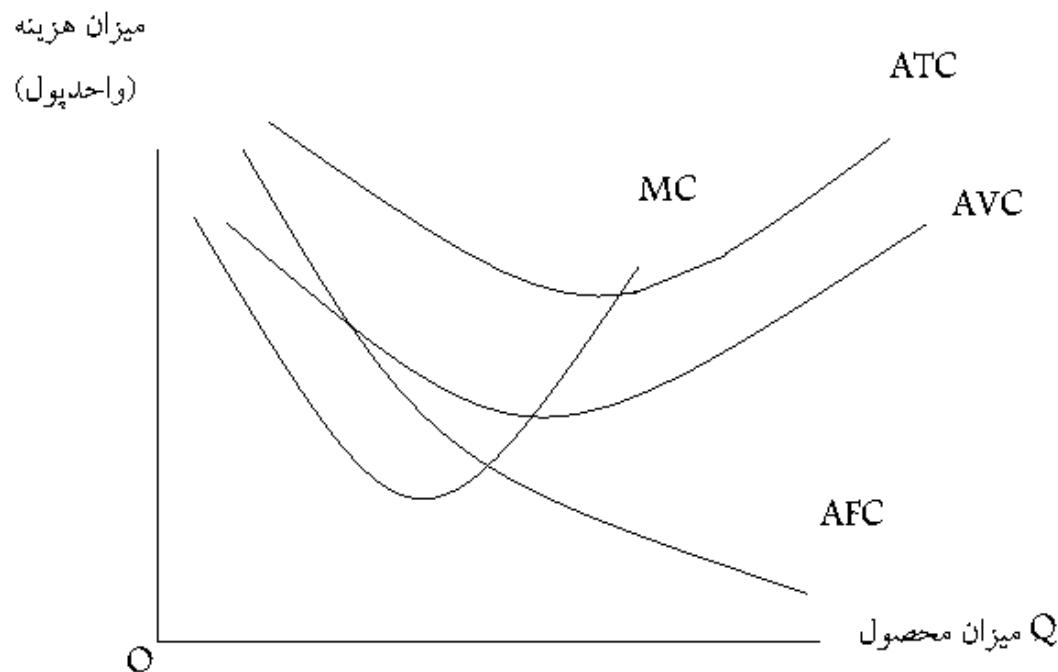
میزان تغییر در هزینه کل به ازاء یک واحد تغییر در میزان تولید را هزینه نهایی گویند.

$$TC = \frac{\Delta \text{ تغییر در هزینه کل}}{\Delta \text{ هزینه نهایی}} \quad (1)$$
$$Q = \frac{\Delta \text{ تغییر در سطح محصول}}{\Delta \text{ هزینه نهایی}} \quad (2)$$

نمودار 1 منحنیهای هزینه در کوتاه مدت

نمودار 2 منحنیهای هزینه متوسط و نهایی در کوتاه مدت

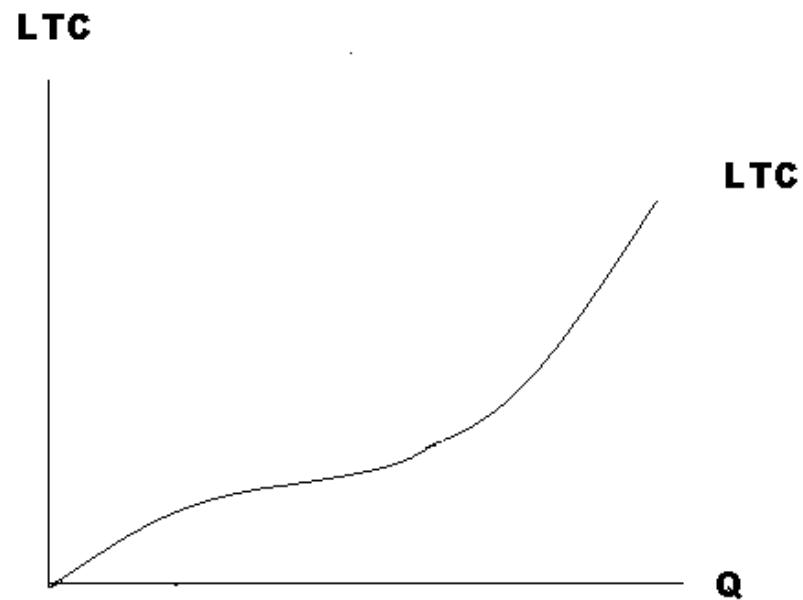
هزینه های بلند مدت

در بلند مدت بنگاه تولیدی

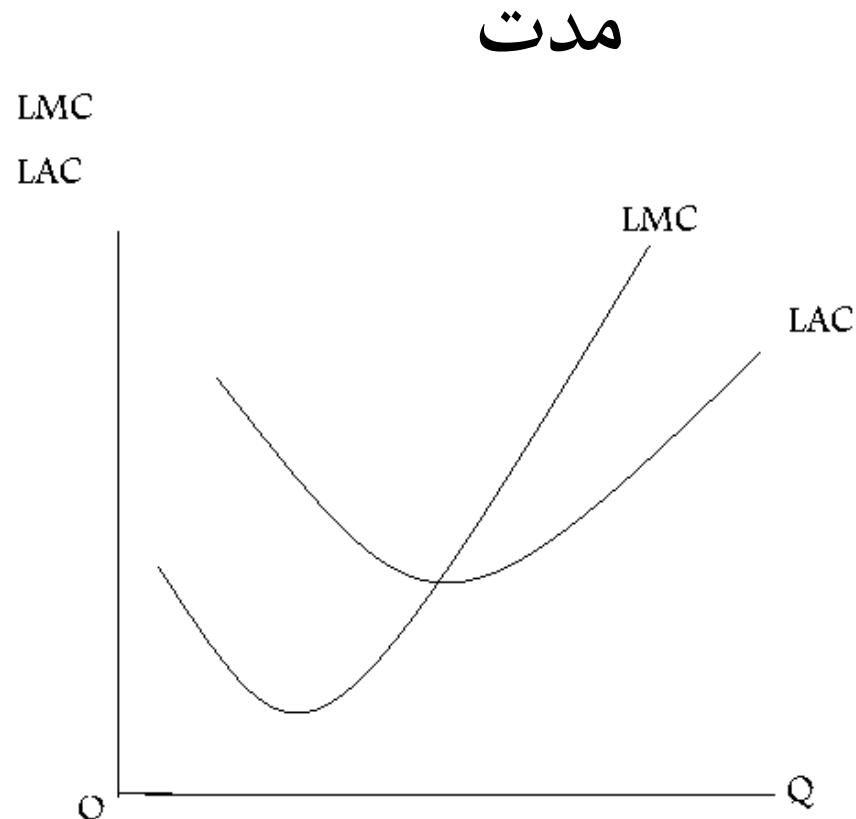
هزینه ثابت ندارد و هزینه ها

همه متغیرند چون تمام عوامل
تولید تغییر می کنند.

نمودار 3 منحنی هزینه کل بلند مدت

نمودار 3 منحنیهای هزینه متوسط و نهایی در بلند مدت

پیان فصل پنجم

بخش سوم

اقتصاد کلان

فصل هفتم

مقدمه اي بر اقتصاد کلان

طرح درس

1- علل شکل گیری اقتصاد کلان

2- انقلاب کینز

3- تحولات اقتصاد کلان پس از کینز

4- نقش دولت در مسائل اقتصادی

5- ارتباط اقتصاد خرد و کلان

هدف کلی

هدف کلی فصل هفتم آن است
که دانشجو با موضوع اقتصاد
کلان و سؤالات این حوزه از
علم اقتصاد آشنا شود.

هدفهای رفتاری

- 1- درک تفاوت اقتصاد خرد و اقتصاد کلان و ارتباط آنها
- 2- آشنایی با علل شکل گیری و منشأ اقتصاد کلان
- 3- آشنایی با متغیرهای کلان اقتصادی
- 4- آشنایی با ابزار دخالت دولت در اقتصاد
- 5- آشنایی با اجزای تشکیل دهنده اقتصاد و نحوه ارتباط آنها
- 6- آشنایی با تفاوت بین اقتصاد دو بخشی ، سه بخشی و چهار بخشی

7-1 مقدمه

اقتصاد خرد شاخه‌ای از علم اقتصاد است که رفتار و عملکرد واحدهای انفرادی مثل خانوارها و بنگاههای را بررسی می‌کند. اقتصاد کلان با پدیده‌های اقتصادی درسطح وسیع سروکار دارد و رابطه بین متغیرهای کلی اقتصاد را تحلیل می‌کند.

عبارتند از نهومی قیمتها

2- ستاده ملی (درآمد ملی)

3- بیکاری و اشتغال

7-2 علل شکل گیری اقتصاد کلان

حوادث اقتصادی دهه 30 میلادی و بحران بزرگ این دهه بحث
راجع به اقتصاد کلان را دامن
زد. در این دهه نرخ بیکاری به شدت افزایش
یافت کارخانه ها مملو از کالا بود و لی به علت
کالاها بسیار پایین بود. بالا بودن بیکاری تقاضا برای خرید

7-2-1 انقلاب کینز

کینز معتقد بود مکانیزمی که امور اقتصادی را تنظیم کند وجود ندارد.

علت رکود و بیکاری کمبود تقاضا در بازارها است. در زمانی که تقاضای بخش خصوصی قادر به تحرک اقتصاد نمی باشد دولت می تواند تقاضای کل را افزایش دهد و بخشی از کالاهای و خدمات را خریداری کند در این صورت اقتصاد از بحران به سمت رونق هدایت می شود.

2-7-2 تحولات اقتصاد کلان پس از کینز

پس از جنگ جهانی دوم عقاید کینز به شدت مورد توجه قرار گرفت و در دهه 60 به اوج محبوبیت خود رسید.

بروز رکود تورمی در دهه 70 موجب کم رنگ شدن اعتماد عمومی نسبت به عقاید کینز شد. مسائل اقتصادی آن قدر پیچیده شد که با نسخه کینز قابل حل نبود.

7-3 موضوعات و مفاهیم کلیدی اقتصاد کلان

موضوعاتی که در اقتصاد کلان مورد بررسی قرار می‌گیرد عبارتند از:

1- سطح عمومی قیمتها

2- ستاده کل

3- بیکاری و اشتغال کل

بهترین شرایط اقتصاد کلان نرخ پایین تورم و میزان تولید و اشتغال بالا است.

اقتصادی

دولتها چهار نوع ابزار سیاستی را به کار می‌گیرند تا اقتصاد را هدایت نمایند:

- ۱- سیاست مالی
- ۲- سیاست پولی
- ۳- سیاست درآمدی
- ۴- سیاست طرف عرضه

سیاست مالی

مدیریت تقاضای کل از طریق کنترل مالیاتها و

مخارج دولت را سیاست مالی گویند.

کینز معتقد بود با استفاده از سیاستهای مالی

می توان سطح اشتغال و ستاده کل را ثبیت

نمود و از بروز نوسانات اقتصادی جلوگیری نمود.

سیاست پولی

مدیریت تقاضایی کل از طریق کنترن حجم پول راسیاست پولی گویند.

اکثر اقتصاد دانان معتقدند تغییر در حجم پول بر متغیرهای کلان یعنی سطح عمومی قیمتها ، نرخ بهره ، نرخ برابری پول کشور در مقابل سایر کشورها ، نرخ بیکاری و سطح اشتغال تأثیر دارد.

اما اقتصاد دانان در مورد نحوه و میزان تأثیر سیاست پولی توافق ندارند.

سیاست درآمدی
مجموعه‌ای از اقدامات دولت

جهت کنترل نرخ افزایش
قیمتها ، دستمزدها و سایر
درآمدها.

سیاست اهدایی طکنافراهم راجه کار و تلاش
بیشتر تشویق می کند و علاوه بر این
با تشویق افراد به پس انداز بیشتر
زمینه افزایش سرمایه را فراهم می
کند.

7-5 اجزا تشکیل دهنده اقتصاد و جریان

دوری کالاها و خدمات

در اقتصاد چهار گروه عمده به فعالیت اقتصاد:

مشغول می باشند:

1- خانواره

2- بنگاه

3- دولت

4- بخش خارج

بازارهای اقتصاد کلان

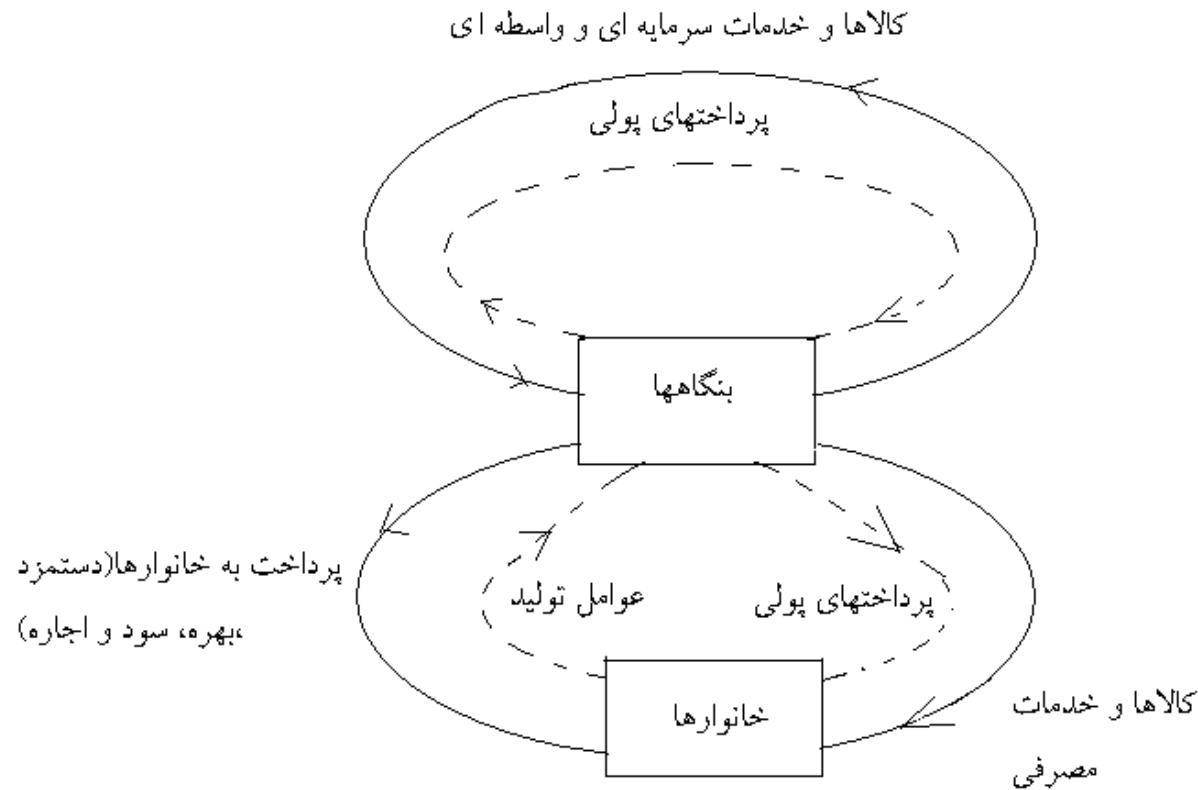
بازارهای اقتصاد کلان عبارتند از:

1- بازار کار (بازار عوامل تولید)

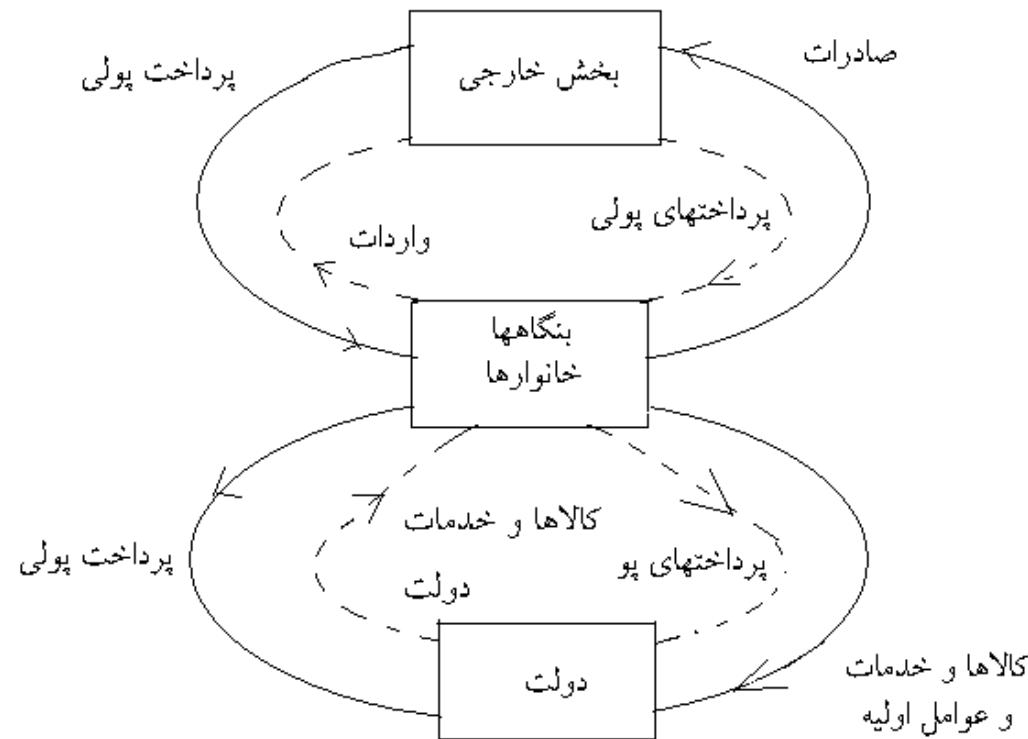
2- بازار کالاها و خدمات

3- بازار مالی (شامل بازار پول، بازار ارز و بازار سرمایه)

7-5-1- جریان کالاها و خدمات در اقتصاد دو بخشی

7-5-2- جریان کالاها و خدمات در اقتصاد چهار بخشی

7-6 ارتباط اقتصاد خرد و کلان

روش شناسی اقتصاد خرد و کلان مشابه است.

عواملی که بر رفتارهای انفرادی تأثیرگذار است

رفتار مجمعه کلی را نیز متأثر می کند.

مثال: در اقتصاد خرد عادات مصرفی و عرضه کار

تابعی از دستمزد است.

صرف کل جامعه و عرضه کل نیروی کار تابعی از

نرخ متوسط دستمزد در اقتصاد می باشد.

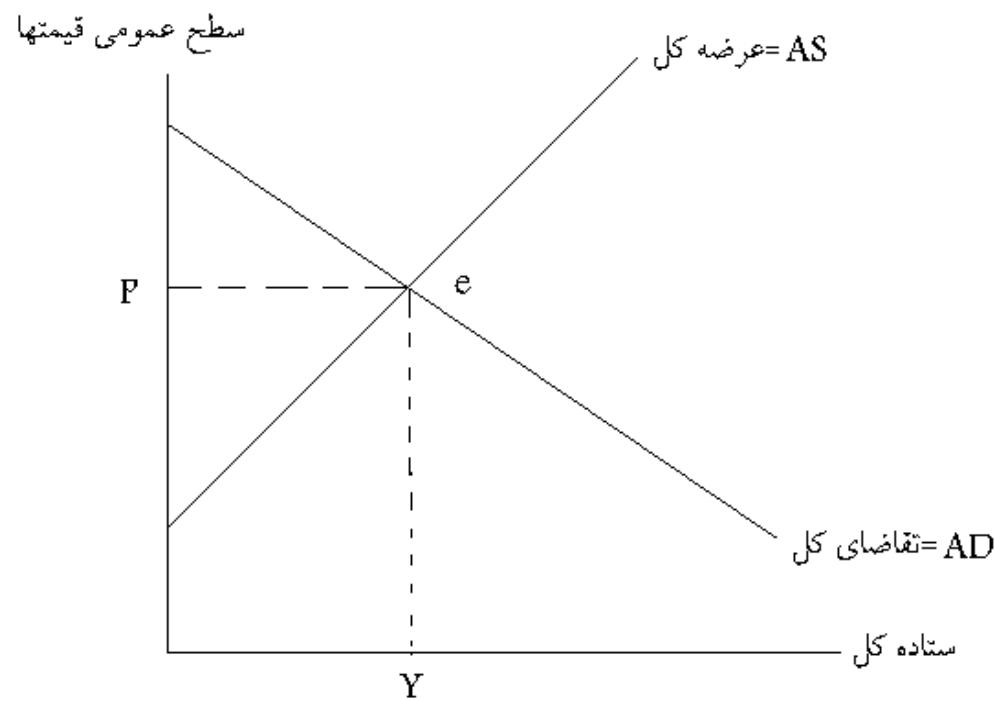
7-7 تقاضای کل و عرضه کل

تقاضای کل عبارتست از مجموع تقاضا برای کالاهای خدمات. عرضه کل عبارتست از مجموع کالاهای خدمات تولید شده در اقتصاد.

تقاضای کل و عرضه کل با تقاضا و عرضه اقتصاد خرد متفاوت است.

در اقتصاد خرد عرضه و تقاضا و رابطه آنها با قیمت کالا به شرط ثابت بودن سایر عوامل تعیین می شود ولی در اقتصاد کلان سایر عوامل ثابت نیستند.

شکل 4 عرضه و تقاضای کل

مقایسه نزولی بودن منحنی تقاضا

در اقتصاد خرد و اقتصاد کلان

در اقتصاد خرد وقتی قیمت یک کالا بالا می رود فرض می شود قیمت سایر کالاهای ثابت است و در اثر جانشینی مصرف کننده سایر کالاهای را جانشین کالای مورد نظر کرده و تقاضای خود را کاهش می دهد.

در اقتصاد کلان فرض ثابت بودن سایر عوامل وجود ندارد و در روی محور عمودی سطح عمومی قیمتها را داریم. لذل در اینجا به علت دو اثر : 1- اثر بهره ؛ 2- اثر ثروت است که منحنی تقاضای کل شکل نزولی دارد.

پیان فصل هفتم

فصل هشتم

اندازه گیری درآمد و ستاده ملی

طرح درس

1-GNP- محصول ناخالص ملی (

2-GDP- محصول ناخالص داخلي (

3-NNP (محصول خالص ملی)

و رفاه اقتصادي و اجتماعي 4-GNP

و روشهای محاسبه آن 5-GNP- محدودیتهای مفهوم

هدف کلی

هدف کلی فصل هشتم آن است
که دانشجو با مراجعه به ارقام
متغیرهای کلان اقتصادی وضعیت
عومومی اقتصاد را متوجه شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با اجزاء حسابهای ملی
- 2- آشنایی با ارتباط متغیرهای اقتصاد کلان
- 3- آشنایی با روشهای محاسبه محصول ناخالص ملی
- 4- تشخیص تفاوت بین روشهای محاسبه محصول ناخالص ملی
- 5- ارزیابی سطح رفاه جامعه با مراجعه به ارقام حسابهای ملی

8-1 مقدمه

حسابهای ملی ابزاری است که از طریق ثبت جریانها و موجودیهای اقتصادی، عملکرد اقتصاد را ترسیم می‌کند و این امکان را فراهم می‌آورد که عملکرد اقتصاد و انحراف آن از اهداف تعیین شده ارزیابی گردد.

واژه های کلیدی

1-GNP(محصول ناخالص ملی)

2-GDP(محصول ناخالص داخلي)

3-NNP(محصول خالص ملی)

4-NI(درآمد ملی)

5-PI(درآمد شخصي)

6-DPI(درآمد شخصي قابل تصرف)

و سایر متغیرهای حسابداری ملی 8-2GNP
(8GNP(2- 1- محصول ناخالص ملی)

محصول ناخالص ملی عبارت از ارزش بازاری

کل ستاده ای که با کاربرد عوامل تولید و منابع

معین مثلاً یک کشور در طی یک دوره زمانی

اقتصاد ملی ایجاد شده است. یک سال در

2-8-2 GNP حدود

لحوظ شود عبارتند از: GNP عناصری که باید در

- 1- درآمد و ارزش ایجاد شده توسط عوامل تولید تحت تملک شهروندان ایرانی.
- 2- ارزش کالاهای و خدمات نهایی

برای پرهیز از احتساب مضاعف عناصر زیر

لحوظ شود عبارتند از: GNP نباید در

1- کالاهای دست دوم

2- خرید و فروش اسناد مالی

GDP (3-2-8 محصول ناخالص داخلي)

محصول ناخالص داخلي عبارتست از

ارزش کالاها و خدمات نهايي توليد

شده در درون مرزهاي ملي در طي

يک دوره معين مثلًا يک سال.

8-2-4 سرمایه گذاری

سرمایه گذاری به معنی خرید

ساختمان ، ماشین آلات و

تجهیزات به منظور افزایش

توان تولید اقتصاد است.

(NNP 8-2-5 محصول خالص ملي)

محصول خالص ملي عبارت

است از محصول ناخالص

ملي منهاي استهلاك

(8NI - 2- درآمد ملی)

مجموع درآمد عوامل تولید که با عرضه عوامل خود (کار، زمین و سرمایه) برای تولید کالاها و خدمات درآمد کسب می کنند درآمد ملی نامیده می شود.

استخراج درآمد ملی

$GNP - NNP =$ استهلاک سرمایه های ثابت -

$NI = NNP -$ کمک دولت به شرکتهای + مالیاتهای غیر مستقیم

8- 7- درآمد شخصی

درآمد شخصی عبارت است
از کل درآمدی که عملاً
نصیب خانوارها می شود.

استخراج درآمد شخصی

سود توزیع شده شرکتهای پرداخت بابت - NI-

بیمه های اجتماعی -

$PI = \text{پرداختهای انتقالی} +$

$PI - \text{مالیات شخصی} = DPI$

8-2 درآمد شخصی قابل تصرف

درآمد شخصی قابل تصرف

عبارة است از درآمد شخصی

منهای مالیات شخصی

3-8 GNP روشهای مختلف محاسبه

با روشهای مختلف محاسبه می GNP

شود که همه آنها رقم یکسانی را می

دهند بنابر این :

مخارج = ارزش ستاده = درآمد

از طریق مخارج 8GNP 3-1-3 روش محاسبه

در هر کشور چهار گروه عمدہ به فعالیت اقتصادی مشغول هستند

1- خانوارها

2- بنگاهها

3- دولت

4- بخش خارجی

را نشان می دهد یعنی: GNP در روش مخارج مجموع خریدهای این چهار گروه

$$C + I + G + (X - M) = GNP$$

از طریق درآمد GNP 3-2-3 روش محاسبه

GNP در این روش از مجموع درآمدهای عوامل تولید به

دست خواهیم یافت. این درآمدها عبارتند از:

1- جبران خدمات کارکنان (دستمزد و اضافه حقوق)

2- سود شرکتها

3- درآمد ناشی از فعالیتهای غیر شرکتی مثل آرایشگری

4- درآمد اجاره

5- خالص بهره دریافتی

از طریق ستاده 8GNP 3-3-3 روش محاسبه

در این روش از مجموع ارزش
کالاها و خدمات نهایی به GNP
دست خواهیم یافت.

8GNP- 4- محدودیتهای مفهوم

و روش‌های محاسبه آن

به دلایل مختلف تصویر کاملی از GNP روش‌های تخمین

عملکرد اقتصادی و ارزش تولیدات را فراهم نمی‌کنند این

دلایل عبارتند از:

1- تولید برای خود مصرفی

2- اقتصاد زیرزمینی

3- رفاه اقتصادی و اجتماعی

8- 4- تولید برای خود مصرفی

بخش قابل توجهی از محصولات تولیدشده به

ویژه محصولات کشاورزی جهت مصرف تولید

کننده ایجاد می شود و چون در بازار عرضه

محاسبه نمی شود. GNP نمی شود در

8-4-2- اقتصاد زیر زمینی

در هر اقتصادی مقداری از معاملات اساساً ثبت نمی شود یا عمدتاً کمتر از مقدار واقعی ثبت می شوند.

علت این امر عبارتست از:

1- معاملات قانونی نمی باشد.

2- برای فرار از مالیات

این معاملات اقتصاد زیر زمینی یا اقتصاد سیاه نامیده می شود.

و رفاه اقتصادی و اجتماعی 3-4-8GNP

طرفداران صلح سبز معتقدند فعالیتهای اقتصادی منابع طبیعی را کاهش می دهد و محیط زیست را آلوده می کند اینها را نشان نمی دهد. GNP و کاهش نرخ جرم و جنایت رفاه را افزایش می دهد. افزایش اینها GNP اوقات فراغت رفاه را افزایش می دهد. ولی و را نشان نمی دهد.

واقعی GNP اسمی و 5-8GNP

GNP بر حسب قیمت‌های جاری محاسبه گردد GNP هرگاه

اسمی نامیده می‌شود.

اسمی در بسیار از موارد قابل اعتماد نیست چون با GNP

افزایش قیمت‌ها و حتی کاهش تولید ممکن است افزایش یابد.

واقعی عبارت است از ارزش تولیدات کشور بر حسب GNP

قیمت‌های ثابت (قیمت‌های سال پایه).

5-1- 8GNP سرانه

GNP به منظور کسب اطلاع دقیق از وضعیت اقتصادی از سرانه استفاده می شود.

بر میزان جمیعت به دست GNP سرانه از تقسیم GNP می آید.

با نرخ رشد جمیعت کشور برابر باشد ، GNP اگر نرخ رشد میزان رفاه و سطح زندگی افراد جامعه به طور متوسط هیچ تغییری نکرده است.

پایان فصل هشتم

فصل نهم

مشکلات کلان اقتصادی

طرح درس

1- بحران ، کسادی ، رونق و ادوار تجاری

2- بیکاری و چگونگی اندازه گیری آن

3- انواع بیکاری

4- تورم و چگونگی اندازه گیری آن

5- شاخص قیمت و انواع آن

هدف کلی
هدف کلی فصل نهم آن
است که دانشجو معضلات
کلان اقتصادی را متوجه
شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با تورم و بیکاری
- 2- آشنایی با ادوار تجاری
- 3- آشنایی لا انواع بیکاری و علل بروز آن
- 4- نحوه محاسبه شاخص قیمتها و نرخ تورم
- 5- ارتباط بین بیکاری و تورم و رونق اقتصادی و رکود

۹-۱ مقدمه

تورم و بیکاری دو معضل اساسی اقتصاد می باشند که حل همزمان هر دو به سختی امکان پذیر است.

تا قبل از دهه ۱۳۵۰ نرخ تورم در ایران یک رقمی بود ولی پس از افزایش قیمت جهانی نفت در سال ۱۳۵۳ اقتصاد ایران نرخ تورم دو رقمی را تجربه کرد.

9-2 بحران و کسادی

حداقل برای دو فصل متوالی GNP به دورانی که کاهش یابد بحران می گویند.

وقتی بحران بسیار عمیق باشد و برای مدت طولانی استمرار یابد به آن کسادی می گویند. در دوران رکود و کسادی بر شدت بیکاری افزوده می شود.

9-2 رونق و ادوار تجاري

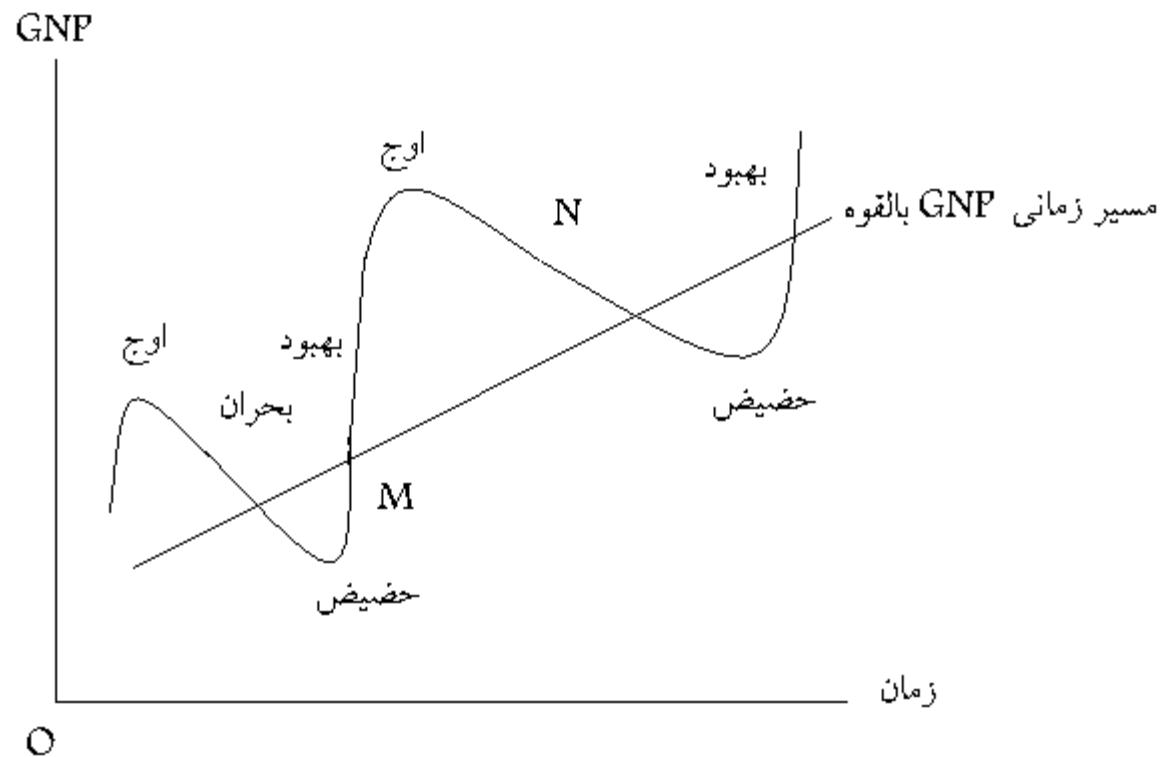
اگر اقتصاد از وضعیت حضیض به سمت نقط

اوج حرکت کند اقتصاد با رونق مواجه می شود

ادوار تجاري عبارت است از نوسان اقتصاد حول

نیرو هاي بالقو

شکل 1. بحران ، رکود و ادوار تجاری

3-9 بیکاری و چگونگی اندازه گیری آن

بیکاری به وضعیتی گفته می شود که

برای بخشی از نیروی کار که حاضر

است با دستمزدهای جاری مشغول به

کار شود فرصت شغلی موجود نباشد.

مفهوم بیکار

بیکار به فردی گفته می شود که حاضر به کار باشد و علیرغم کوشش ، شغلي به او پيشنهاد نشود.

افرادی که برای یافتن شغل کوشش نمی کنند در زمرة نیروی کار محسوب نمی شوند.

نخ بیکاری

نخ بیکاری عبارت است از

نسبت افراد بدون شغل به کل

نیروی کار

فرمول نرخ بیکاری

تعداد افراد بیکار

$$\text{نرخ بیکاری} = \text{_____}$$

تعداد افراد بیکار + تعداد افراد دارای شغل

نرخ مشارکت

نرخ مشارکت عبارت است از نسبت نیروی کار به کل جمیعت کشورکه در سن مجاز فعالیت اقتصادی می باشند.

نکته

نخ بیکار شاخصی است که میزان
بیکاری را در یک لحظه معین از زمان
نشان می دهد ولی راجع به مدت
استمرار آن اطلاعی نمی دهد.

9-3-1 انواع بیکاری

بیکاری انواع مختلفی دارد که عبارتند از:

1- بیکاری اصطکاکی

2- بیکاری ساختاری

3- بیکاری ادواری

بیکاری اصطکاکی

بیکاری اصطکاکی پدیده ا

است که به دلیل عدم انطباق

سریع مهارت‌های افراد

فرصت‌های شغلی پدید می‌آید

بیکاری ساختاری

به علت تغییر ساختار اقتصاد مثلاً

کاهش نقش دولت و کاهش کارکنان

بخش عمومی بیکاری پدید می آید که

به آن بیکاری ساختاری می گویند.

پیکاری ادواری

پیکاری که به هنگام کسادی و

ركود اقتصادی ظاهر می شود

پیکاری ادواری نام دارد.

4- تورم

تورم به معنی افزایش دائمی سطح عمومی قیمتها است.

تورم پدیده مشکل زا است زیرا موجب کاهش قدرت خرید می شود.

9-4-1 تعریف تورم و چگونگی اندازه گیری آن

تورم را نباید با افزایش قیمت یک یا چند کالا یکسان پنداشت. تورم به معنی افزایش سطح کلی قیمتها است.

اقتصاددانان آن افزایش در سطح کلی قیمتها را که فقط یک بار اتفاق می افتد به عنوان تورم نمی پذیرند.

9-4-2 شاخص قیمت

شاخص قیمت ابزاری است

برای اندازه گیری میزان

تغییر در سطح کلی قیمتها

شاخص قیمت خرده فروشی

نشان می دهد. CPI شاخص قیمت خرده فروشی را با توسط بانک مرکزی اندازه گیری می شود. CPI در ایران سبدی از کالاهایی که توسط یک فرد برای محاسبه به عنوان نماینده شهر نشینان مصرف می شود انتخاب می شود به این سبد بازار می گویند. شاخص قیمت خرده فروشی ابزاری برای اندازه گیری تغییرات قیمت موجود در این سبد است.

فرمول محاسبه نرخ تورم

$$= \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} P^0$$

GNP تورم زدایی

تورم زدایی شاخصی است که به کمک آن تغییر در ارزش تمامی کالاها و خدمات تولید شده در اقتصاد محاسبه می شود.

GNP فرمول محاسبه تورم زدایی

ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال جاری

$$= \frac{\text{تورم زدایی}}{\text{ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال پایه}} * 100 GNP$$

ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال پایه

شاخص قیمت خرده تولید کننده

این شاخص به شاخص قیمت عمدہ فروشی معروف است.

این شاخص متوسط قیمت دریافتی تولید کنندگان می باشد.

شاخص قیمت عمدہ فروشی برای سه گروه کالا:

1- کالاهای ساخته شده

2- کالاهای واسطه

3- مواد خام

محاسبه می شود.

واقعی GNP محاسبه

واقعی هر GNP برای محاسبه

اسهی GNP سال، کافی است که

همان سال را بر شاخص قیمت همان

سال تقسیم می کنیم.

پایان فصل نهم

فصل

چهاردهم

مقدمه‌ای

برپول و بانک

طرح درس

1- نقش پول

2- انواع پول

3- بانکداری

4- ذخیره بانکهای بازرگانی

5- تراز نامه بانک

هدف کلی

هدف کلی فصل چهاردهم آن

است که دانشجو با پول و نقش

آن و چگونگی پیدایش بانکها و

نقش آنها آشنا شود.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با تعریف پول

2- آشنایی با وظایف پول

3- آشنایی با چگونگی پیدایش بانکها

4- آشنایی با تعریف پول بانکی

5- آشنایی با نقش پول آفرینی بانکها

14-1 مقدمه

بشر در کلیه جنبه های زندگی اقتصادی با پول سروکار دارد.

پول وسیله مبادله است.

پول وسیله محاسبات اقتصادی است.

پول وسیله ای برای نگهداری ثروت است.

پول انواع مختلفی دارد.

14- 3 نقش پول

پول سه نقش یا وظیفه را ایفا می کند:

1- وسیله پرداخت

2- ذخیره قدرت خرید

3- وسیله شمارش

یکی از عمدۀ ترین ویژگیهای پول این است که دارایی میعان دار است.

۱- پول به عنوان وسیله پرداخت

پول هزینه مبادله را کاوش می دهد.

با پول می توان هر کالا یا خدمتی را خریداری کرد.

2- ذخیره قدرت خرید

پول این امکان را فراهم می کند که افراد فعالیتهای اقتصادی خود را به صورت مناسب در طول زمان انجام دهند.

3- وسیله شمارش

پول این امکان را فراهم می کند که
جريانها و ذخیره های اقتصادی را
اندازه گیری نموده و ثبت و ضبط
نماییم.

14-3 انواع پول

1- اسکناس

2- مسکوک

3- چک

4- کارت اعتباری

5- حواله

پول بانکی یا سپرده

مهترین پول ، پول بانکی یا سپرده است.

سپرده دارایی سپرده گذار و بدهی بانک محسوب

می شود.

سپرده انواع گوناگون دارد و نوعی پول محسوب

می شود.

پول آفرینی بانکها

بانکها چندین برابر سپرده ها وام

پرداخت می کنند به این عمل پول آفرینی می گویند. علت پول آفرینی بانکها اعتقاد مردم به سیستم بانکی است.

انواع سپرده

1- سپرده جاري

2- سپرده مدت دار

1- سپرده جاری

سپرده جاری نوعی سپرده مردم نزد
بانکهاست که فوراً قابل وصول است.
پرداخت از این حساب با چک صورت می
گیرد.

با این سپرده ها بهره تعلق نمی گیرد.

2- سپرده مدت دار

سپرده مدت دار چندین نوع است:

1- کوتاه مدت

2- متوسط مدت

3- بلند مدت

با این سپرده ها بهره تعلق می گیرد.

M₁

جمع اسکناسها و مسکوکات و
سپرده های جاری را پول می
نشان می دهند. M₁ گویند و با

M₂

جمع سپرده های مدت دار و
حسابهای پس انداز را شبه پول
نشان می گویند و با M₂ با
دهند.

14 – 4 بانکداری یا بانکهای بازرگانی

اولین بانکی که در ایران ایجاد شد
بانک جدید شرق بود که ملیت آن
انگلیسی بود.

اولین بانکی ایرانی بانک سپه بود

انواع بانکها

1- بانک مرکزی

2- بانکهای تخصصی

3- بانکهای بازرگانی

مهمترین بانکها بانکهای بازرگانی هستند که

با پول آفرینی بر عرضه پول تأثیر می گذارند.

صورت ساده از فعالیت بانکهای بازرگانی

تراز بانک همکاری	صندوق
سرمهایه	50000000 ریال
50000000 ریال	

تراز بانک همکاری	دام
سرمهایه	50000000 ریال
50000000 ریال	

تراز بانک همکاری	صندوق
حوالهای	50000000
50000000 ریال	

تراز بانک همکاری

متداول	تاریخ	مبالغ	متداول
۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰

تراز بانک همکاری

متداول	تاریخ	مبالغ	متداول
۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

14-5 ذخیره بانکهای بازرگانی

هدف بانکهای بازرگانی حداکثر کردن سود است.

هزینه - درآمد = سود

بانکها با هدف حداکثر کردن سود تمایل به نگهداری یک ذخیره مشخص هستند.

انواع ذخیره بانکهای بازرگانی

1- ذخیره قانونی

2- ذخیره احتیاطی

1- ذخیره قانونی

نرخ این ذخیره توسط بانک مرکزی تعیین می شود.

هرچه این نرخ کمتر باشد قدرت پول آفرینی و وام دهی بانک افزایش می یابد.

2- ذخیره احتیاطی

بانکها در صورت تمایل می توانند بیش از ذخیره قانونی نگهداری کنند تفاوت این دو ذخیره احتیاطی نام دارد.

ذخیره قانونی - ذخیره مورد تمایل = ذخیره احتیاطی

پایان فصل چهاردهم

فصل هجدهم

توسعه اقتصادی

طرح درس

- 1- مفهوم و تعریف توسعه اقتصادی
- 2- تقسیم بندی جوامع براساس سطح توسعه آنها
- 3- شاخصهای توسعه اقتصادی
- 4- موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته
- 5- سیاستهای توسعه

هدف کلی

هدف کلی فصل هجدهم آن است که دانشجو با مفهوم توسعه اقتصادی و تفاوت آن با رشد اقتصادی را درک کند و با شاخصها و سیاستهای توسعه اقتصادی و تقسیم بندی جوامع بر این اساس آشنا شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با مفهوم توسعه اقتصادی
- 2- آشنایی با تفاوت بین رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی
- 3- آشنایی با تقسیم‌بندی جوامع براساس سطح توسعه آنها
- 4- آشنایی با شاخصهای توسعه اقتصادی
- 5- آشنایی با موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته
- 6- آشنایی با سیاستهای توسعه
- 7- آشنایی با اقدامات لازم برای کمک به کشورهای کمتر توسعه یافته

18-1 مقدمه

از دوران آدام اسمیت و دیوید ریکاردو تاکنون ، اقتصاد دانان تلاش کرده اند که فرآیند رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی را توضیح دهند.

چرا برخی از کشورها ثروتمند و برخی دیگر فقیر شده اند ؟
اقتصاد دانان نتوانسته اند نظریه ای یکسان در مورد توسعه کشورهای مختلف ارائه کنند.

2-18 مفهوم و تعریف توسعه اقتصادی

کلمه توسعه به معنای گسترش و بهبود است.

می بیر توسعه را چنین تعریف می کند:

فرایندی که به موجب آن درآمد واقعی سرانه در یک کشور در دورانی طویل المدت افزایش یابد.

تفاوت رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی

کیندل برگر می گوید:

رشد اقتصادی فقط به معنای تولید محصول بیشتر و لی توسعه اقتصادی ، هم تولید بیشتر و هم پدید آمدن تحول در چگونگی تولید محصول را در بر می گیرد.

۱۸- ۳ تقسیم بندی جوامع براساس سطح توسعه آنها

کشورهای جهان به دو گروه زیر تقسیم می شوند:

۱- کشورهای کمتر توسعه یافته (LDC)

۲- کشورهای بیشتر توسعه یافته (MDC)

4- شاخصهای توسعه اقتصادی

رایجترین شاخصهای توسعه اقتصادی
عبارتند از:

1- تولید ناخالص ملی سرانه

2- امید به زندگی

3- نرخ مرگ و میر نوزادان

جدول ۱. شاخصهای توسعه اقتصادی برای پنج گروه از کشورها

درصد نیروی کار در مناطق شهری	ثبت نام برای تحصیلات متوسطه (تعداد افراد ثبت نام شده بین ۱۲ تا ۱۷ سال به عنوان درصدی از کل جمعیت)	مرگ و میر نوزادان (مرگ قبل از یکسالگی برای هر هزار تولد)	امید زندگی (سال)	GNP سرانه (دلار)	گروه کشورها
۳۵	۳۷	۷۲	۶۰	۳۲۰	درآمد پایین (مانند چین، ایران، هائیتی و هند)
۵۶	۴۹	۵۷	۶۵	۱۳۸۰	درآمد متوسط - پایین (مانند گواتمالا، مکزیک، فیلیپین و تایلند)
۶۲	۶۷	۴۲	۶۸	۳۲۴۰	درآمد متوسط - بالا (مانند کره جنوبی، پرتغال، ونزوئلا)
۷۸	۹۳	۹	۷۶	۱۷۰۸۰	کشورهای صنعتی (مانند ژاپن، آلمان، زلاندنو و ایالات متحده)
۵۷	۷۸	۱۸	۷۲	۲۱۶۴	کشورهای اروپای شرقی (مانند مجارستان، لهستان و یوگوسلاوی سابق)

مأخذ: بانک جهانی. گزارش توسعه در جهان (۱۹۹۰). ارقام، مربوط به میانگین وزنی برای هر گروه از کشورهاست. وزنها برابر با جمعیت هر کشور در گروه مربوط به خود است.

جدول ۲. مقایسه صادرات سرانه و درآمد سرانه ۲۰ کشور جهان در سال ۱۹۹۲

نام کشور	صادرات (میلیون دلار)	جمعیت (میلیون نفر)	صادرات سرانه (میلیون دلار)	درآمد سرانه (دلار)
هندوستان	۱۹۵۶۳	۸۸۰	۲۲	۲۳۰
چین	۸۴۹۲۰	۱۱۶۵	۷۳	۴۷۰
اندونزی	۳۳۹۶۸	۱۸۴	۱۸۵	۶۸۰
مالزی	۴۰۷۱۳	۱۹	۲۱۲۳	۲۸۳۰
کره جنوبی	۷۶۶۳۲	۴۴	۱۷۴۲	۷۲۱
ایران	۱۶۷۰۰	۶۲	۲۶۹	۱۱۲
پاکستان	۷۲۷۳	۱۱۹	۶۱	۷۷۰
ستکلادادش	۲۰۹۸	۱۱۳	۱۹	۷۷۰
ترکیه	۱۴۷۱۶	۵۸	۲۵۴	۲۸۴
تایلند	۳۲۴۷۳	۵۷	۵۷۰	۱۹۱
فلیپین	۹۷۵۲	۶۳	۱۰۵	۸۰۰
لائون	۷۷۹۸۸۵	۱۲۴	۲۷۴۱	۲۸۰
آرژانتین	۱۲۲۳۵	۴۴	۳۷۱	۶۱۲
برزیل	۷۵۷۹۳	۱۵۴	۲۳۲	۲۸۴
مکزیک	۷۷۰۳۱	۸۸	۳۱۳	۳۳۹
شیلی	۱۰۱۲۶	۱۴	۷۲۳	۱۸۰
اکوادور	۳۰۰۸	۱۱	۲۷۳	۱۱۳
وینزوئلا	۱۳۲۳۹	۷۰	۶۶۲	۲۸۸
نیجریه	۱۱۸۸۶	۱۰۴	۱۱۷	۳۳۰
آمریکا	۷۷۸۱۶۴	۴۰۰	۱۷۵۸	۲۳۷۹

18- 5 موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته

موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته عبارتند از:

1- نرخ رشد سریع جمعیت

2- توزیع درآمد

3- ضعف بخش کشاورزی

4- کمبود عوامل تولید

5- بدهی خارجی

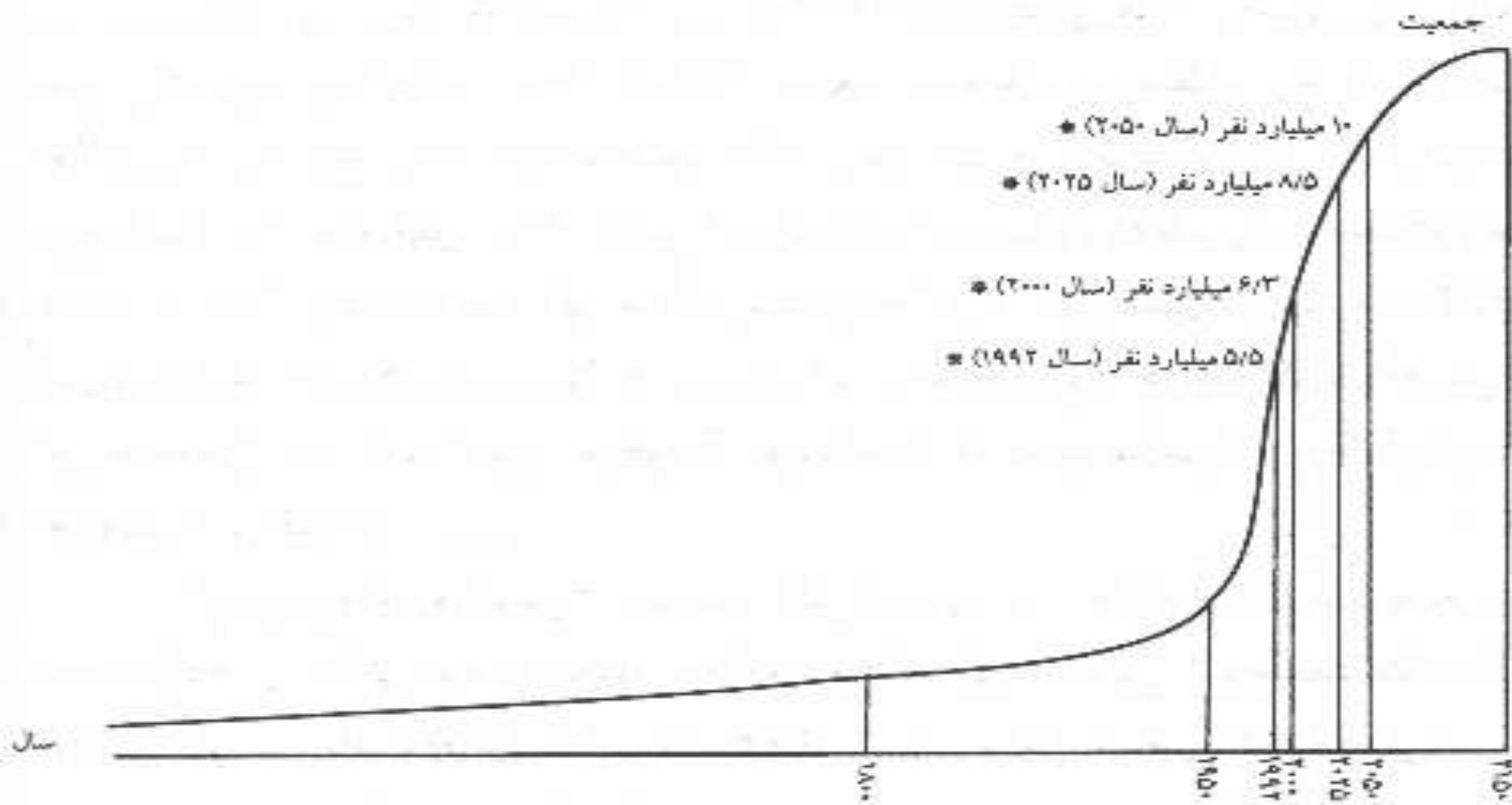
نظریه کشیش توماس مالتوس

مالتوس معتقد بود تولید مواد

غذایی با نرخ تصاعد حسابی و

جمعیت با نرخ تصاعد هنسی

افزایش می یابد.

نمودار ۱. انتظار می‌رود ۹۷ درصد رشد جمعیت جهانی تا سال ۲۰۵۰ میلادی نتیجه رشد جمعیت در کشورهای کمتر توسعه یافته باشد. تا آن هنگام، جمعیت جهان به حدود ۱۰ میلیارد نفر خواهد رسید.

* برآورد جمعیت
مأخذ: بنیاد جمعیت سازمان ملل

جدول ۳

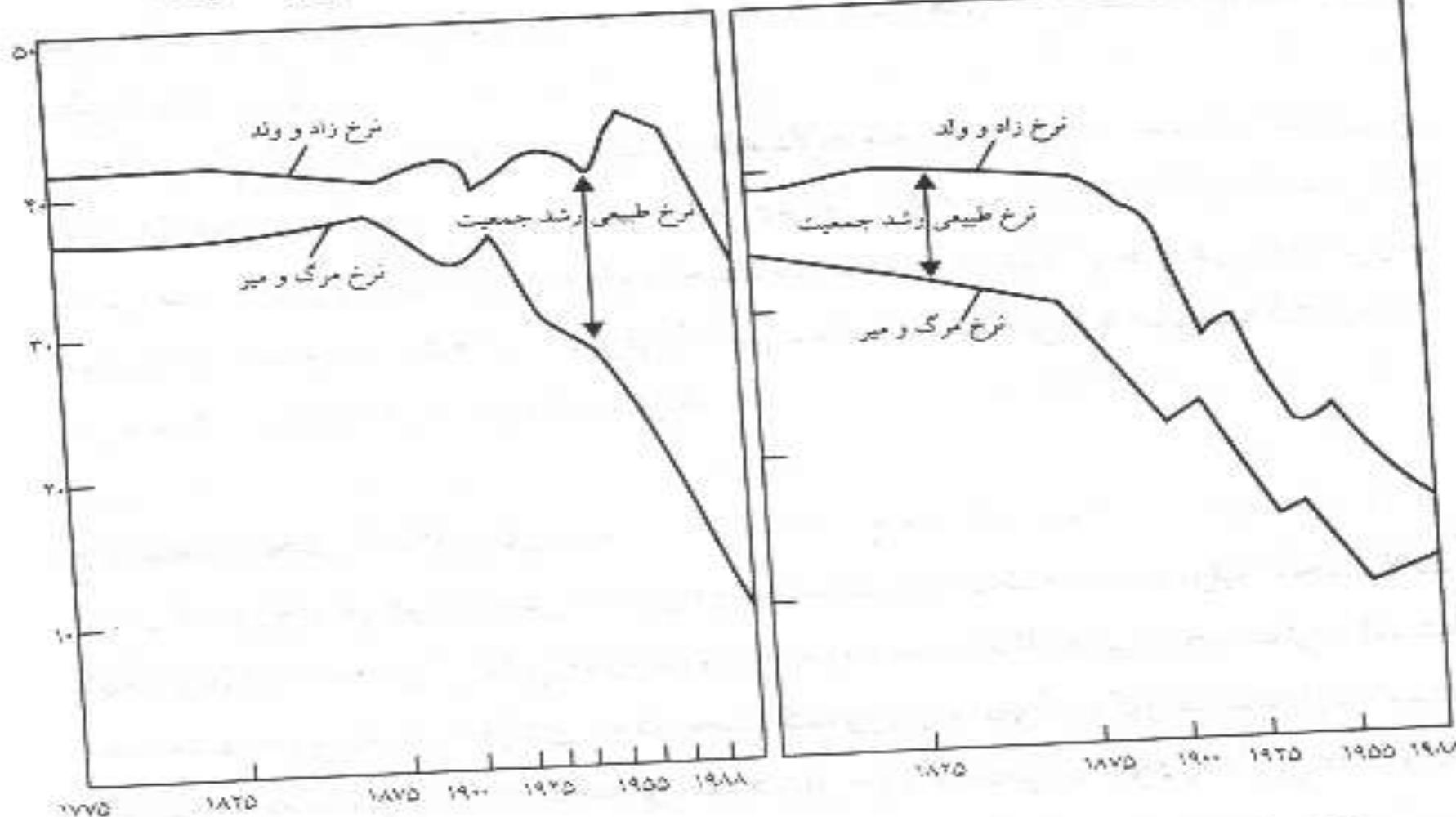
GNP سرانه ۱۹۸۹ (دلار)	جمعیت ۱۹۸۹ (میلیون نفر)	GNP ۱۹۸۹ (میلیون دلار)	تعداد کشورها	رشد GNP سرانه ۱۹۸۰-۱۹۸۹
۱۱۰۰	۸۲۰	۸۹۹	۶۴	کمتر از ۰ درصد
۱۶۶۰	۳۹۳	۶۵۴	۱۶	۰ درصد تا ۹۰ درصد
۹۰۵۰	۲۴۴	۲۲۰۹	۲۱	۱ درصد تا ۱۹ درصد
۱۴۲۳۰	۶۷۳	۹۵۷۵	۱۶	۲ درصد تا ۲۹ درصد
۱۸۰۰	۲۴۴۱	۴۳۸۴	۲۹	۳ درصد یا بیشتر
	۶۲۶		۳۹	بدون اطلاعات

نرخ رشد پایین درآمد سرانه و نرخ نسبتاً بالای رشد جمعیت در کشورهای کمتر توسعه یافته مانعی برای توسعه این کشورها بوده است. فاصله میان برخی از کشورهای بسیار فقیر و کشورهای ثروتمند در حال افزایش است.

مأخذ: اطلس بانک جهانی (۱۹۹۰) - بانک جهانی.

الف) کشورهای بیشتر توسعه یافته

ب) کشورهای کمتر توسعه یافته

نمودار ۲. پیشرفت‌های علمی به خصوص در زمینه پزشکی و بهبود تغذیه و برنامه‌های بهداشت عمومی باعث شد تا در کشورهای بیشتر توسعه یافته و کمتر توسعه یافته، نرخ مرگ و میر کاهش یابد. اما نرخ زاده‌ولد در کشورهای کمتر توسعه یافته بسیار بالاتر است و در نتیجه دارای نرخ رشد جمعیتی بالا هستند.

2- توزیع درآمد

توزیع نا عادلانه درآمد موجب

تشدید پدیده فقر در کشورهای

توسعه نیافته شده و به واسطه

فقر سوء تغذیه نسبتاً وسیع است.

3- ضعف بخش کشاورزی

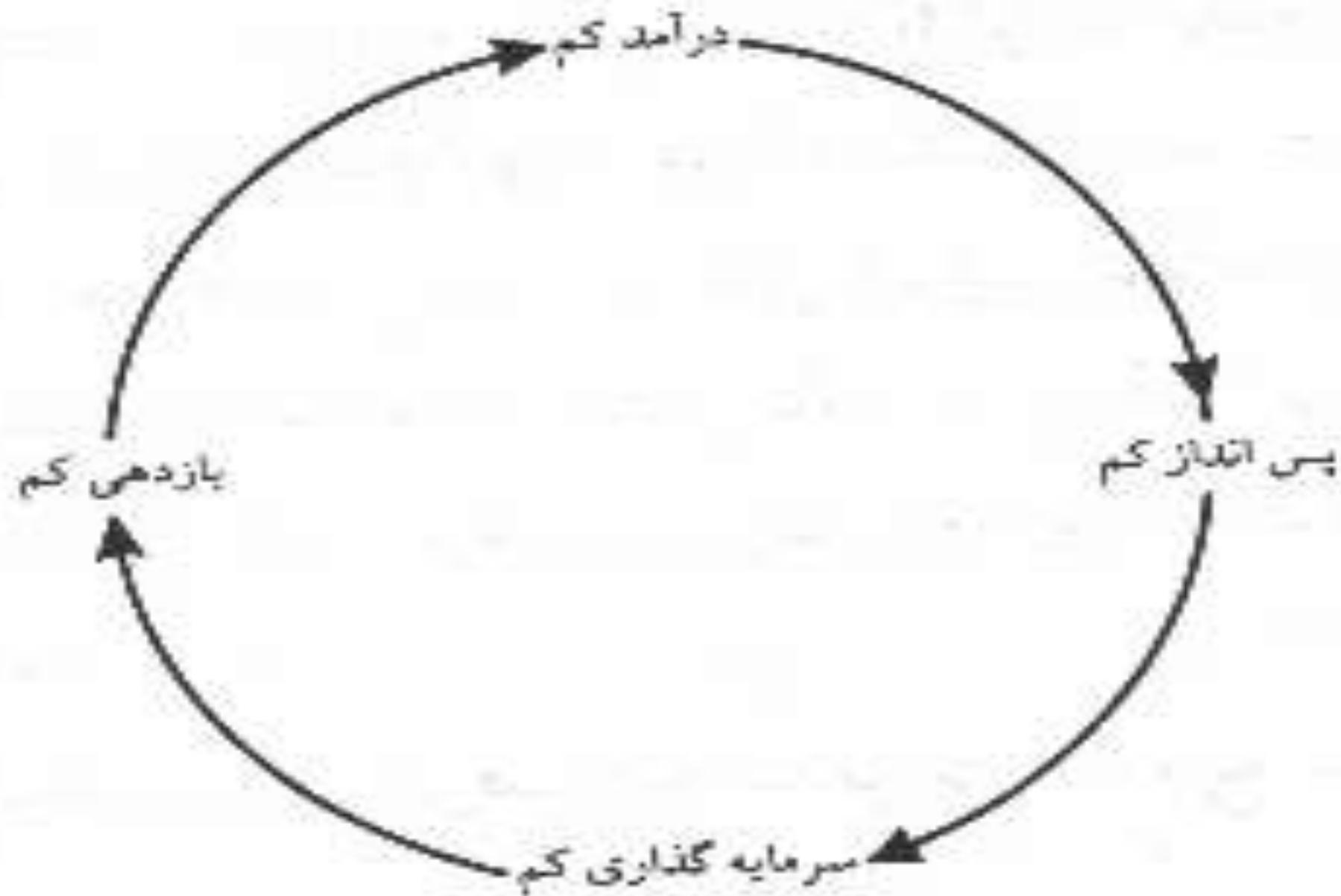
بخش کشاورزی می تواند نقش کلیدی در فرایند توسعه داشته باشد.

تولید سرانه بخش کشاورزی در کشورهای در حال توسعه بسیار پایین است. و به ندرت مازادی برای عرضه وجود دارد.

- عدم وجود اینبارهای مناسب
- نبود راههای ارتباطی و امکانات حمل و نقل

4- کمبود عوامل تولید

ناکافی بودن عوامل تولید به ویژه کمبود سرمایه انسانی و موجودی سرمایه، ماشین آلات و تجهیزات از مهمترین دلایل پایین بودن سطح تولید در کشورهای کمتر توسعه یافته است.

نمودار ۳. دایره خوبیه فقر (دور باطن فقر)

5- بدهی خارجی

یکی از مشکلات کشورهای در حال توسعه میزان بالای بدهی خارجی است که بالغ بر 700 میلیارد دلار می شود.

این بدهی ها بابت وامهایی است که با بهره بسیار بالا به این کشورها داده شده و اغلب آنها قادر به بازپرداخت این وامها نیستند.

6-18 سیاستهای توسعه

نظریه های جدید در ارتباط با سیاستهای توسعه بر عوامل زیر تأکید دارند:

- 1- اجتناب از حمایت شدید از تولید کنندگان داخلی
- 2- ایجاد شرایط رقابت در بازارهای جهانی برای افزایش کارایی
- 3- نرخ ارز شناور و عدم کنترلهای نابهای دولت
- 4- ایجاد تسهیلات به منظور مشارکت بیشتر بخش خصوصی در اقتصاد

18-7 اقدامات برای کشورهای کمتر توسعه یافته

کشورهای بیشتر توسعه یافته می توانند اقداماتی را
جهت کمک به کشورهای کمتر توسعه یافته انجام
دهند از جمله:

1- انتقال تکنولوژی

2- کمک مستقیم

3- آموزش و تربیت نیروی انسانی

1- انتقال تکنولوژی

انتقال تکنولوژی موجب

افزایش بهره وری و به تبع آن

افزایش تولید می شود.

2- کمک مستقیم

در کوتاه مدت کمک مستقیم در قالب مواد غذایی ، دارو ، پرداختهای انتقالی ، سرمایه و حتی کالاهی مصرفی می تواند اقدامی مثبت در جهت توسع باشد.

در بلند مدت این اقدامات موجب افزایش نرخ رشد جمیعت این کشورها می شود و خود این امر مشکلات این کشورها را بیشتر می کند.

3- آموزش و تربیت نیروی انسانی

حتی اگر تکنولوژی مناسب وجود داشته باشد فقدان نیروی ماهر و متخصص باعث می شود تا از تکنولوژی درست بهره برداری نشود. البته آین آموزشها باید با نیازها و شرایط این کشورها سازگار باشد.

پایان

فصل هجدهم